

Jarosław Kozanecki

Udział Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku w wyborach do Sejmu i Senatu 4 czerwca 1989 r.

Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego 7, 135-201

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Udział Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”
w Płocku w wyborach do Sejmu i Senatu
4 czerwca 1989 r.**

**The participation of The Citizens Committee
„Solidarność” in Płock in the elections
to the Parliament on 4th June 1989**

Streszczenie: W artykule przedstawiono okoliczności udziału Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku w wyborach do Sejmu i Senatu 4 czerwca 1989 r.

Słowa kluczowe: historia, wybory, Komitet Obywatelski „Solidarność”, Płock

Summary: The article presents the participation of The Citizens Committee „Solidarność” in the elections to the Parliament on 4th June 1989.

Keywords: history, elections, The Citizens Committee „Solidarność”, Płock

I. Wstęp

5 kwietnia 1989 roku podpisano w Warszawie Porozumienia Okrągłego Stołu. Po dwumiesięcznych obradach strona opozycyjno-solidarnościowa pod przywództwem Lecha Wałęsy i strona koalicyjno-rządowa, której szefował generał Czesław Kiszczak, uzgodniły polityczny kontrakt zakładający, m.in. legalizację Niezależnego Samorządowego Związku Zawodowego „Solidarność”, utworzenie

nowych (choć znanych w Polsce w okresie międzywojennym i krótko, tuż po zakończeniu II wojny światowej) instytucji ustrojowych, takich jak Senat i Prezydent oraz przeprowadzenie wyborów do Sejmu i Senatu z udziałem wszystkich przedstawicieli i reprezentantów szeroko pojętej opozycji. Umowa określała, że wybory do Sejmu będą wolne częściowo, czyli 65% mandatów do izby niższej parlamentu przypadnie kandydatom zgłoszonym przez stronę koalicyjno-rządową (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo Demokratyczne, Stowarzyszenie PAX, Polski Związek Katolicko-Społeczny, Unia Chrześcijańsko-Społeczna), a o pozostałe 35% mandatów, przeznaczonych dla tzw. „bezpartyjnych” mogą się ubiegać kandydaci strony opozycyjno-solidarnościowej, a także inni kandydaci nienależący do partii reprezentujących stronę koalicyjno-rządową. Ustalono także, że wybory do Senatu będą wolne, bez żadnych ograniczeń dla każdej ze stron¹.

Efektom podpisanych porozumień było, m.in. przyjęcie przez Sejm PRL 7 kwietnia 1989 roku trzech ważnych ustaw ustrojowych: o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej², ordynacji wyborczej do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993³ i ordynacji wyborczej do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁴. Te trzy ustawy zostały opublikowane w „Dzienniku Ustaw”

¹ Obszerne omówienia ustaleń Okrągłego Stołu zaprezentowano, m.in. w następujących publikacjach: *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*. T. 1-5, red. W. Borodziej i A. Garlickiego, Warszawa 2004; A. Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*, Warszawa 1998; W. Roszkowski, *Historia Polski 1914-1990*, Warszawa 1991; A. Dudek, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988-1990*, Kraków 2004; M. Chmaj, *Sejm „kontraktowy” w transformacji systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Lublin 1996; P. Codogni, *Okrągły Stół czyli polski Rubikon*, Warszawa 2009; P. Codogni, *Wybory czerwcowe 1989 roku. U progu przemiany ustrojowej*, Warszawa 2012, A. Friszke, *Rok 1989: polska droga do wolności*, Warszawa 2009; A. Dudek, B. Polak, J. Ruman, G. Sołtysiak, K. Trembicka, *Stół bez kantów. O genezie roku 1989, okrągłym stole i agonii komunizmu*, Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej, 2004 nr 4.

² Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 101).

³ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993 (Dz. U. Nr 19, poz. 102).

⁴ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103).

z datą 8 kwietnia 1989 roku i od tego dnia ich przepisy miały moc obowiązującą.



Lech Wałęsa w płockim amfiteatrze 7.05.1989 r. (siedzą od lewej Jarosław Kozanecki, Lech Wałęsa, Stanisław Stomma, Zbigniew Kamiński, Tadeusz Ścieszko i Andrzej Celiński)

Na podstawie wyżej wymienionych ustaw 13 kwietnia 1989 roku Rada Państwa podjęła trzy uchwały: o zarządzeniu wyborów do Sejmu i Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁵, w sprawie liczby posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej⁶ oraz w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz liczby, numerów i przeznaczenia mandatów w tych okręgach⁷. Z treści tych uchwał wynikało, że wybory „wyznacza się na niedzielę,

⁵ Uchwała Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. o zarządzeniu wyborów do Sejmu i Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 21 poz. 109).

⁶ Uchwała Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie liczby posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej (Dz. U. Nr 21, poz. 110).

⁷ Uchwała Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz liczby, numerów i przeznaczenia mandatów w tych okręgach (Dz. U. Nr 21, poz. 111).

dnia 4 czerwca 1989 r.”, w wyborach do Sejmu „wybiera się 35 posłów z krajowej listy wyborczej” i „tworzy się 108 okręgów wyborczych” w wyborach do Sejmu (ordynacja wyborcza do Senatu przewidywała utworzenie 49 okręgów wyborczych, odpowiadających liczbie województw). Ponadto uchwała w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz liczby, numerów i przeznaczenia mandatów w tych okręgach określała, że 425 mandatów poselskich miało być obsadzone w okręgach wyborczych, a 35 z krajowej listy wyborczej zastrzeżonej dla kandydatów zgłoszonych przez stronę koalicyjno-rządową. W 108 okręgach wyborczych (38 okręgów 5-mandatowych, 34 okręgi 4-mandatowe, 27 okręgów 3-mandatowych i 9 okręgów 2-mandatowych) wybierano w I turze wyborów 156 posłów z listy PZPR, 67 posłów z listy ZSL, 24 posłów z listy SD, 7 posłów z listy Stowarzyszenia PAX, 6 posłów z UChS, 4 posłów z PZKS i 161 posłów bezpartyjnych. Z 35 mandatów z krajowej listy wyborczej strona koalicyjno-rządowa ustaliła następujący podział między sześć ugrupowań: 17 mandatów przypadło PZPR, 9 ZSL, 3 SD i po 2 mandaty dla Stowarzyszenia PAX, PZKS i UChS.

Województwo płockie w wyborach do Sejmu zostało podzielone na dwa okręgi wyborcze (Nr 75 z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Płocku i Nr 76 z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Kutnie). Okręg Nr 75 obejmował miasto Płock, miasta i gminy: Sierpc i Wyszogród oraz gminy: Bielsk, Bodzanów, Borowiczki, Brudzeń Duży, Bulkowo, Czerwińsk nad Wisłą, Drobin, Gozdowo, Mała Wieś, Mochowo, Radzanowo, Rościszewo, Stara Biała, Staroźreby, Szczutowo, Zawidz i w pierwszej turze wyborów wybierano w tym okręgu trzech posłów, w tym: jednego posła z listy PZPR (z puli 65% mandatów dla strony koalicyjno-rządowej) i dwóch posłów „bezpartyjnych” (z puli 35% mandatów dla bezpartyjnych i niebędących członkami partii strony koalicyjno-rządowej). Okręg Nr 76 obejmował miasto Kutno, miasta i gminy: Gąbin, Gostynin, Krośniewice, Łęczycza, Żychlin oraz gminy: Bedlno, Daszyna, Dąbrowice, Dobrzelin, Góra Świętej Małgorzaty, Hów, Kiernozia, Krzyżanów, Kutno, Łanięta, Łąck, Nowe Ostrowy, Nowy Duninów, Oporów, Pacyna, Piątek, Sanniki, Słubice, Strzelce, Szczawin Kościelny, Witonia i w pierwszej turze wybierano w tym okręgu trzech posłów, w tym: jednego posła z listy PZPR, jednego posła z listy ZSL (obaj z puli 65% mandatów dla strony koalicyjno-rządowej)

i jednego posła „bezpartyjnego” (z puli 35% mandatów dla bezpartyjnych i niebędących członkami partii strony koalicyjno-rządowej). Ponadto w całym województwie płockim wybierano dwóch senatorów w całkowicie wolnych wyborach.

II. Komisje wyborcze

W oparciu o przepisy ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Rada Państwa powołała 13 kwietnia 1989 r. 21-osobową Państwową Komisję Wyborczą w następującym składzie⁸:

Przewodniczący:

Alfons Klafkowski (Stowarzyszenie PAX) – Prezes Trybunału Konstytucyjnego;

Zastępcy Przewodniczącego:

Zygmunt Czarzasty – sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej; **Bernard Widera** – członek Prezydium Naczelnego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, rolnik z województwa opolskiego; **Edward Zgłobicki** – sekretarz Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego, **Andrzej Zoll** – profesor na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie;

Sekretarz:

Jerzy Breitkopf (PZPR) – Szef Kancelarii Rady Państwa;

Członkowie:

Piotr Andrzejewski – adwokat w Zespole Adwokackim w Warszawie; **Barbara Blicharz** – członek Prezydium Głównej Komisji Rewizyjnej Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, Prezes Gminnej Spółdzielni w Piasecznie; **Jerzy Ciemniowski** – prawnik z Instytutu Państwa i Prawa Polskiej Akademii Nauk; **Roman Drecki** – członek Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX; **Józef Kliś** – członek Prezydium Zarządu Krajowego Unii Chrześcijańsko-Społecznej; **Tadeusz Knap** (PZPR) – ślusarz w Hucie Szkła Okiennego w Dąbrowie Górniczej; **Tadeusz Kojder** (PZPR) –

⁸ Uchwała Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie powołania Państwowej Komisji Wyborczej (MP Nr 11, poz. 86).

Zastępca Szefa Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego; **Wacław Kupper** – Kierownik Wydziału Organów Przedstawicielskich Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego; **Anatol Lawina** – informatyk w Agencji Usługowo-Handlowej „Elektronika-Film-Komputer” w Warszawie; **Wojciech Obarski** – wiceprzewodniczący Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych; **Wacław Sutkowski** (ZSL) – Prezes Sądu Najwyższego; **Małgorzata Średzińska** (PZPR) – członek Zarządu Łódzkiego Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, Przewodnicząca Zarządu Zakładowego ZSMP w Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Społem” w Łodzi; **Zofia Wasilkowska** – emerytowana sędzia Sądu Najwyższego; **Marek Wiśniewski** – sekretarz Zarządu Krajowego, członek Prezydium Polskiego Związku Katolicko-Społecznego; **Janina Zakrzewska** – profesor nauk prawnych z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

W składzie Komisji sześć osób reprezentowało stronę opozycyjno-solidarnościową: **Andrzej Zoll** – Przewodniczący PKW w latach 1991-1993, Prezes Trybunału Konstytucyjnego w latach 1993-1997 i Rzecznik Praw Obywatelskich w okresie 2000-2006, **Piotr Andrzejewski** – senator I, II, III, IV, VI i VII kadencji, **Jerzy Ciemniowski** – doktor habilitowany nauk prawnych, poseł na Sejm RP I, II i III kadencji, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2007, **Anatol Lawina** – zmarły w 2006 roku pracownik m.in. Najwyższej Izby Kontroli, Kancelarii Sejmu RP i współzałożyciel Stowarzyszenia Wolnego Słowa, **Zofia Wasilkowska** – zmarła w 1996 roku emerytowana sędzia Sądu Najwyższego, współzałożycielka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz **Janina Zakrzewska** – zmarła w 1995 roku sędzia Trybunału Konstytucyjnego w latach 1989-1995. Udział w Państwowej Komisji Wyborczej przedstawicieli strony opozycyjno-solidarnościowej został uzgodniony jeszcze podczas trwania obrad Okrągłego Stołu⁹. Ustalono także, że przynajmniej 30% składów komisji wyborczych (wojewódzkich, okręgowych i obwodowych) delegować będzie strona opozycyjno-solidarnościowa, a więc przedstawiciele lokalnych struktur Komitetów Obywatelskich „Solidarność”. Problem uczestnictwa przedstawicieli

⁹ R. Chruściak, *System wyborczy i wybory w Polsce 1989-1998. Parlamentarne spory i dyskusje*, Warszawa 1999, s. 16.

Komitetów Obywatelskich „Solidarność” w komisjach wojewódzkich i okręgowych był omawiany na drugim posiedzeniu Państwowej Komisji Wyborczej w dniu 4 maja 1989 roku¹⁰. W trakcie obrad Komisji „Andrzej Zoll podniósł sprawę pominięcia w składach niektórych okręgowych lub wojewódzkich komisji wyborczych przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, dot. to: Ciechanowa, Lublina, Piły, Skierniewic, Wałbrzycha. Z wyjątkiem Ciechanowa, gdzie Wojewódzka Komisja Wyborcza liczy 15 członków, w pozostałych ww. przypadkach nie ma możliwości uzupełnienia komisji wyborczych, bowiem w ich skład powołano po 17 osób. Jest to maksymalna liczba członków okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych określona w art. 33 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu PRL. Państwowa Komisja Wyborcza uznała potrzebę uzupełnienia składu Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Ciechanowie o 2 przedstawicieli obywatelskiego Komitetu „Solidarność”¹¹. Na posiedzeniu PKW zapoznała się z „Informacją o składach osobowych wojewódzkich i okręgowych komisji wyborczych”¹². W dokumencie tym, sporządzonym przez Biuro Rad Narodowych Państwowej Komisji Wyborczej (dokument nie jest podpisany), można przeczytać, m.in., że w województwie płockim powołano 17-osobową Wojewódzką Komisję Wyborczą (WKW), w skład której weszło 5 przedstawicieli PZPR, 3 przedstawicieli ZSL, 1 z SD oraz 8 bezpartyjnych, z czego dwóch reprezentowało Komitet Obywatelski „Solidarność”. W rzeczywistości w WKW w Płocku znalazło się początkowo trzech przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, a później czterech. Wojewódzkie i okręgowe komisje wyborcze były powoływane przez *prezydium właściwych terytorialnie wojewódzkich rad narodowych*¹³. W skład WKW w Płocku wchodziłi¹⁴:

¹⁰ *Protokół Nr 2/89 z posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej w dniu 4 maja 1989 r.*, www.archiwaprzelomu.pl (zakładka *Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej*).

¹¹ Tamże.

¹² Załącznik nr 2 do *Protokołu Nr 2/89 z posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej w dniu 4 maja 1989 r.*, www.archiwaprzelomu.pl (zakładka *Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej*).

¹³ Art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993 (Dz. U. Nr 19, poz. 102) oraz art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103).

Przewodniczący: **Władysław Urbański** – Prezes Sądu Wojewódzkiego w Płocku;

Zastępcy Przewodniczącego: **Eugeniusz Aleksandrowicz** – rzemieślnik prowadzący własny zakład zabawkarski w Płocku; **Teresa Michowicz** – inspektor w Radzie Wojewódzkiej PRON w Płocku; **Tomasz Wierziński** – Sekretarz Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Płocku; Sekretarz: **Andrzej Ciesiulski** – Kierownik Wydziału Polityczno-Organizacyjnego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Płocku; Członkowie: **Dariusz Borowski** – Sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej w Płocku; **Jakub Dzedzic** – żołnierz zawodowy z Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Płocku; **Bohdan Gajewski** – elektromonter urządzeń dźwigowych z Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej; **Andrzej Garstka** – Sekretarz Wydziału Społeczno-Zawodowego Zarządu Wojewódzkiego ZSMP w Płocku; **Marian Giżyński** – Kierownik Wydziału Samorządowo-Organizacyjnego w Wojewódzkim Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Płocku; **Małgorzata Iskra** – Kierownik Wydziału Zuchowego Komendy Chorągwi Związku Harcerstwa Polskiego w Płocku; **Tadeusz Jachura** – Zastępca Kierownika Składu w Biurze Zbytu Drewna „Paged” w Płocku; **Henryk Kotański** – Dyrektor Biura Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku; **Helena Kowalska** – Kierownik klubu Stowarzyszenia PAX Oddział Wojewódzki w Płocku; **Barbara Parzybut** – Wiceprezes Wojewódzkiego Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, **Jacek Słomiński** – monter urządzeń radiowych w PKP w Płocku; **Józef Stradomski** – Przewodniczący Wojewódzkiego Porozumienia Związków Zawodowych w Płocku. Z przedstawionego składu trzech członków miało rekomendację Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku: **Eugeniusz Aleksandrowicz** – późniejszy Poseł na Sejm RP I kadencji z list Kongresu Liberalno-Demokratycznego, **Tadeusz Jachura** – dzisiaj na emeryturze oraz **Jacek Słomiński** – aktualnie pracownik jednej ze spółek PKN „Orlen”. Skąd wzięła się ta nieścisłość, trudno jest dzisiaj ocenić. Być może powodem błędu Biura Rad Narodowych PKW było to, że Eugeniusz Aleksan-

¹⁴ *Uchwała nr 1/89 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku z dnia 18 kwietnia 1989 r. (załącznik do Protokołu nr 10/89 z posiedzenia Prezydium WRN w Płocku z dnia 18 kwietnia 1989 r.)* – Protokoły z posiedzeń Prezydium WRN w Płocku 1988 r. - 1990 r., Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 356, karty nr 218-219.

drowicz, prowadząc samodzielną działalność gospodarczą, nie był członkiem NSZZ „Solidarność” i nie został sklasyfikowany w rubryce cytowanej informacji jako przedstawiciel „Solidarności”¹⁵. Ówczesni urzędnicy administracji państwowej i samorządowej mieli problem z rozróżnieniem przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” od członków NSZZ „Solidarność”. Prezydium WRN w Płocku na posiedzeniu w dniu 2 maja 1989 roku dokonało zmiany w składzie tej komisji na wniosek jej Przewodniczącego, po rezygnacji **Dariusza Borowskiego**¹⁶. Podjęto stosowną uchwałę i w miejsce **Dariusza Borowskiego** powołano przedstawiciela Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” **Jacka Wrońskiego** – pracownika centrali telefonicznej w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych (późniejszego sekretarza zakładowej organizacji NSZZ „Solidarność” przy MZRiP)¹⁷. W efekcie zmiany w składzie tej komisji znalazły się cztery osoby rekomendowane przez Komitet Obywatelski „Solidarność”. Na tym posiedzeniu *Prezydium WRN rozpatrzyło pismo Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w sprawie rozszerzenia składów osobowych komisji wyborczych o przedstawicieli KO „Solidarność” tak, by stanowili 35% w składach tych komisji. Prezydium z uwagi na brak wykładni Państwowej Komisji Wyborczej postanowiło nie zwiększać liczebności tych komisji, pozostawiając składy 17-osobowe, jednakże Prezydium WRN zaleciło prezydium rad narodowych stopnia podstawowego uwzględnienie w składach osobowych obwodowych komisji wyborczych przedstawicieli lokalnych komitetów obywatelskich „Solidarność”*¹⁸.

¹⁵ W załączniku 2 do *Informacji o składach osobowych wojewódzkich i okręgowych komisji wyborczych* umieszczono rubrykę „bezpartyjni”, która została podzielona na podrubryki „ogółem” i „w tym przedst. „Solidarności”, www.archiwaprzelomu.pl (zakładka *Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej*).

¹⁶ Dokument datowany na dzień 26 kwietnia 1989 roku skierowany przez Przewodniczącego Komisji Władysława Urbańskiego do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej – Protokoły z posiedzeń Prezydium WRN w Płocku 1988 r. – 1990 r., Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 356, k. 256.

¹⁷ *Uchwała nr 4/89 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku z dnia 2 maja 1989 r. (załącznik do Protokołu nr 13/89 z posiedzenia Prezydium WRN w Płocku z dnia 2 maja 1989 r.)* – Protokoły z posiedzeń Prezydium WRN w Płocku 1988 r. – 1990 r., Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 356, karta nr 257.

¹⁸ *Protokół nr 13/89 z posiedzenia Prezydium WRN w Płocku z dnia 2 maja 1989 r.* – Protokoły z posiedzeń Prezydium WRN w Płocku 1988 r. – 1990 r., Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 356, karta nr 254.

Notatka służbowa Nr 3/89

ze spotkania w sprawie wyborów
odbytego w dn. 5.05.1989r.

Spotkaniu przewodniczył Przewodniczący Miejskiego Biura
Wyborczego - Wiceprezydent M. Płocka - Ob. KAJETAN GÓRZYŃSKI.

Obecni:

1. Kajetan Górzyński - Wiceprezydent Miasta Płocka
2. Jadwiga Goleniewska - Kier. WPOiK-u
3. Jadwiga Zygmuntowicz - Kier. Biura MRN
4. Beata Chomiuk - Ref. Biura MRN

W spotkaniu uczestniczył także przedstawiciel Komitetu
Obywatelskiego "Solidarność" w Płocku Ob. LONGIN GARKOWSKI.

Głównym tematem posiedzenia była sprawa ustalenia pełnego
składu Obwodowych Komisji Wyborczych, w skład których mają
wejść przedstawiciele w/w Komitetu ,stanowiący 30 - 35% cało-
ści składu.

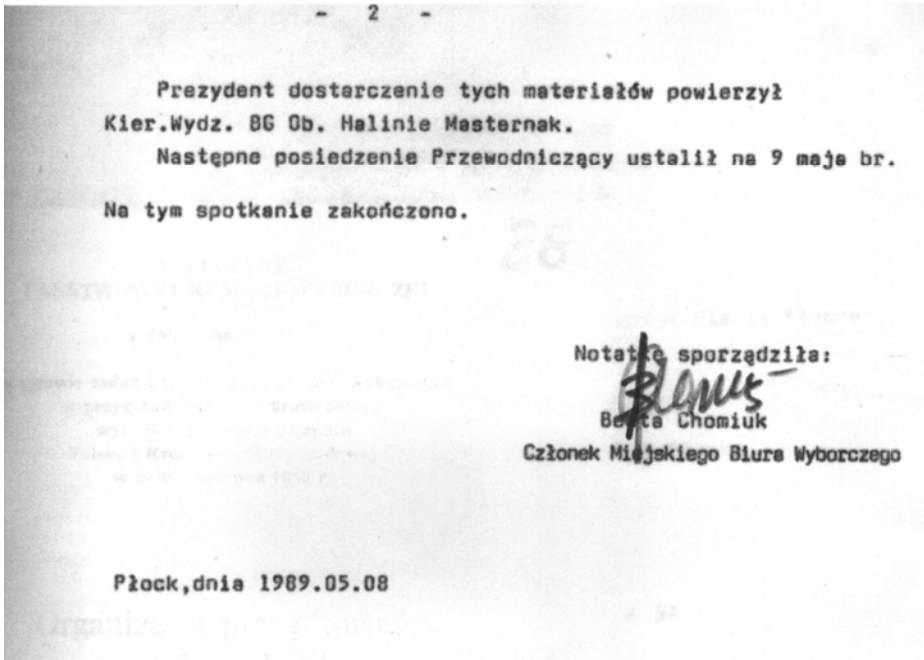
Wraz z przedstawicielem KO "Solidarność" zostały ustalone
składy Obwodowych Komisji Wyborczych.

W każdej Komisji na Zastępcę Przewodniczącego i 2 lub 3
członków zostali wpisani przedstawiciele grupy opozycyjnej.

Przedstawiciel KO "Solidarność" obiecał ponownie się
zgłosić, w celu uzupełnienia brakujących danych niektórych
osób z w/w grupy.

Następnie Przewodniczący został poinformowany, iż Okręgowy
Komisja Wyborcza Nr 75 w Płocku prosi o przydział następują-
cych rzeczy:

1. szafę metalową z kluczami
2. 4 referentki
3. 2 maszyny do liczenia



Notatka służbowa w sprawie wyborów 5.05.1989

Powołano także dwie Okręgowe Komisje Wyborcze: Nr 75 z siedzibą w Płocku i Nr 76 z siedzibą w Kutnie¹⁹. Skład komisji w Płocku przedstawiał się następująco:

Przewodniczący: **Józef Lewandowski** – prokurator w Prokuratorze Rejonowej w Płocku;

Zastępcy Przewodniczącego: **Janusz Białobrzeski** – Kierownik Zespołu ds. Obronnych w Kuratorium Oświaty i Wychowania w Płocku; **Andrzej Głowacki** – nauczyciel w Zespole Szkół Chemicznych w Płocku; **Jan Pesta** – Zastępca Dyrektora w Rejonowym Przedsiębiorstwie Melioracyjnym w Płocku; Sekretarz: **Waldemar Ossowski** – Zastępca Kierownika Wydziału Polityczno-Organizacyjnego Komitetu Wojewódzkiego PZPR; Członkowie: **Jadwiga Błaszkwicz** – Sekretarz

¹⁹ Uchwała nr 2/89 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku z dnia 18 kwietnia 1989 r. (załącznik do Protokołu nr 10/89 z posiedzenia Prezydium WRN w Płocku z dnia 18 kwietnia 1989 r.) – Protokoły z posiedzeń Prezydium WRN w Płocku 1988r. – 1990r., Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 356, karty nr 220-222.

Wydziału Organizacyjnego w Zarządzie Wojewódzkim ZSMP w Płocku; **Jerzy Brant** – mistrz ślusarni w Przedsiębiorstwie Remontowo-Montażowym Przemysłu Piwowarskiego, Zakład Remontowo-Montażowy w Sierpcu; **Józef Kardaś** – główny specjalista w Wojewódzkim Porozumieniu Związków Zawodowych w Płocku; **Maciej Klekowicki** – rolnik z gminy Drobin; **Wanda Małkowska** – radca prawny w Cukrowniach Mazowieckich w Płocku; **Włodzimierz Nowak** – monter urządzeń chłodniczych w Centrali Rybnej w Płocku; **Krzysztof Nowakowski** – Sekretarz w Zarządzie Wojewódzkim ZMW w Płocku; **Wiesława Ożóg** – instruktor w Zarządzie Wojewódzkim Stowarzyszenia PAX w Płocku, **Barbara Parulska** – Zastępca Komendanta Hufca ZHP w Płocku; **Tadeusz Przesławski** – emeryt zam. w Płocku; **Zaneta Puczek** – starszy inspektor wojewódzki w biurze Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku; **Jerzy Załęski** – księgarz z „Domu Książki” w Płocku. Z tego składu trzech członków miało rekomendację Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”: **Andrzej Głowacki** – późniejszy Kurator Oświaty i Wychowania w Płocku, **Jerzy Brant** i **Jerzy Załęski** – obecnie właściciel antykwariatu w Płocku.

Komisja w Kutnie także liczyła 17 członków:

Przewodniczący: **Kazimierz Tokarski** – wiceprezes Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Płocku; Zastępcy Przewodniczącego: **Henryk Chłosta** – dyrektor Narodowego Banku Polskiego w Kutnie; **Maria Józwiak** – specjalista ds. zaopatrzenia w Spółdzielni Rzemieślniczej Wielobranżowej w Kutnie; **Zdzisław Klimek** – lekarz medycyny w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kutnie; Sekretarz: **Jerzy Wieczorkowski** – sekretarz Komitetu Miejskiego PZPR w Kutnie; Członkowie: **Włodzimierz Chruszcz** – brygadzysta–palacz w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kutnie; **Adam Gabrysiak** – technolog w Państwowym Ośrodku Maszynowym Łęczyca; **Mirosław Grabowski** – komendant Hufca ZHP w Kutnie; **Romuald Myśliwiec** – referent ds. zbytu w Zakładach Zbożowo-Młynarskich w Kutnie; **Marek Nowaczewski** – specjalista ds. BHP w Zakładach Metalurgicznych w Kutnie; **Józef Perzyński** – żołnierz zawodowy z Wojskowej Komisji Uzupełnień w Kutnie; **Jerzy Skibiński** – emeryt, były pracownik PKP w Kutnie; **Wacław Ignacy Stoliński** – kierownik praktycznej nauki zawodu w PKS Kutno, **Wiesław Taraska** – kierowca w MPK w Kutnie; **Anna Walicka** – Naczelną Pielęgniarka

w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kutnie; **Grzegorz Wiktorski** – nauczyciel w Zespole Szkół Zawodowych w Piątku; **Sylwester Wojciechowski** – Dyrektor zakładu w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Kutnie.

Czterech z nich: **Romuald Myśliwiec** – dzisiaj na emeryturze, **Wiesław Taraska** – obecnie Przewodniczący Regionu Ziemi Łódzkiej NSZZ „Solidarność” Podregionu Kutno i nieżyjący już **Jerzy Skibiński** i **Zdzisław Klimek** reprezentowało w komisji Komitet Obywatelski „Solidarność”.

Formalnie pluralistyczny skład wojewódzkich i okręgowych komisji wyborczych był ogólnie gwarantowany tylko przez zapis art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103), w którym stwierdza się, że komisje te są powoływane *spośród wyborców wysuniętych przez wojewódzkie władze organizacji politycznych i społecznych lub ich porozumienia, a prezydium mogą także powołać w skład komisji innych wyborców*. A zatem istniała pełna dowolność w wyborze składów komisji i ostateczne decyzje były podejmowane przez gremia, w których nie było przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” ani innych przedstawicieli opozycji demokratycznej.

Do zadań wojewódzkich i okręgowych komisji wyborczej należało: sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego na terenie okręgu wyborczego, rejestrowanie zgłoszeń kandydatów na posłów i senatorów, zarządzanie druku kart wyborczych, rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych, wydawanie stosownych upoważnień mężom zaufania kandydatów na posłów i senatorów oraz ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu i przesłanie ich do Państwowej Komisji Wyborczej⁵⁰, przy czym okręgowe komisje wyborcze realizowały te zadania w odniesieniu do wyborów do Sejmu PRL, a wojewódzkie komisje wyborcze w odniesieniu do wyborów do Senatu PRL.

⁵⁰ Art. 30 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993 (Dz. U. Nr 19, poz. 102) oraz art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103).

Jednak najważniejszym ogniwem prawidłowego przebiegu procesu wyborczego były obwodowe komisje wyborcze, do zadań których należało: przeprowadzenie głosowania w obwodzie, czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodzie i przesłanie do właściwej komisji wojewódzkiej i okręgowej²¹. Obwodowe komisje wyborcze zostały powołane przez *prezydium właściwych terytorialnie rad narodowych stopnia podstawowego*²².

O sposobie wyłaniania tych komisji i o ich pracach niewiele się dzisiaj pisze. W najlepszym opracowaniu monograficznym autorstwa Pauliny Codogni poświęconym wyborom w czerwcu 1989 roku tylko jeden rozdział jest poświęcony pracom komisji wyborczych i dotyczy on wyłącznie prac Państwowej Komisji Wyborczej²³, a praktycznie pomijane są działania wojewódzkich, okręgowych i obwodowych komisji wyborczych. To jednak od pracy tych struktur zależało przeprowadzenie wyborów, tj. zarejestrowanie kandydatów, druk i wydawanie kart wyborczych, podliczanie głosów oddanych na poszczególnych kandydatów i ogłoszenie wyników wyborów w obwodach, okręgach i województwach. Nie był to wcale proces łatwy i oczywisty.

W Płocku Uchwałą Nr 2/89 Prezydium Miejskiej Rady Narodowej z dnia 10 maja 1989, w oparciu o art. 34 ust. 3 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103) powołano składy 58 obwodowych komisji wyborczych. Zmiany w ich składach Prezydium MRN dokonało trzykrotnie: Uchwałą Nr 3/89 z dnia 1 czerwca 1989 roku, Uchwałą Nr 4/89 z dnia 3 czerwca 1989 roku i Uchwałą Nr 5/89 z dnia 17 czerwca 1989 roku²⁴. Obowiązywała niepisana, ale akceptowana zasada, że w każdej

²¹ Art. 32 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993 (Dz. U. Nr 19, poz. 102) oraz art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 19, poz. 103).

²² Art. 34 ust 3 pkt 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993 (Dz. U. Nr 19, poz. 102).

²³ P. Codogni, *Wybory czerwcowe 1989 roku. U progu przemiany ustrojowej*, (rozdział III pt. „Prace Państwowej Komisji Wyborczej przy Radzie Państwa”), Warszawa 2012, str. 79-113.

²⁴ Kopie wszystkich wymienionych uchwał znajdują się w archiwum autora.

jedenastoosobowej komisji od dwóch do czterech członków (w tym funkcja wiceprzewodniczącego komisji) miały być obsadzone przez przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. W tej sprawie odbyły się przynajmniej dwie narady przedstawicieli Miejskiego Biura Wyborczego w Płocku z przedstawicielami komitetu. 26 kwietnia 1989 roku na spotkaniu, w którym wzięli udział także przedstawiciele ówczesnych władz miasta: **Tadeusz Kołodziejak** – Przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Płocku, **Kajetan Górczyński** – Wiceprezydent Miasta Płocka i jednocześnie Przewodniczący Miejskiego Biura Wyborczego, **Jadwiga Goleniewska** – Zastępca Przewodniczącego Miejskiego Biura Wyborczego i **Jadwiga Zygmunowicz** – Sekretarz Miejskiego Biura Wyborczego oraz reprezentujący Komitet Obywatelski „Solidarność” **Jarosław Kozanecki** i **Longin Garkowski** omówiono zasady uczestnictwa członków Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w pracach Obwodowych Komisji Wyborczych na terenie miasta Płocka. Ustalono, m.in., że w skład każdej Obwodowej Komisji Wyborczej wchodzi od 2-4 członków Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, a funkcję Z-cy Przewodniczącego Komisji winien sprawować członek KO „Solidarność”²⁵. Drugi kontakt miał miejsce 5 maja 1989 roku i głównym tematem (...) była sprawa ustalenia pełnego składu Obwodowych Komisji Wyborczych, w skład których mają wejść przedstawiciele (...) Komitetu, stanowiący 30-35% całości składu. Ustalono, że w każdej Komisji na Zastępcę Przewodniczącego i 2 lub 3 członków zostali wpisani przedstawiciele grupy opozycyjnej²⁶.

Praktyka powoływania tych komisji polegała na tym, że poszczególnym przedsiębiorstwom zlecano opiekę nad konkretną obwodową komisją wyborczą (często mieszczącą się w siedzibie tego przedsiębiorstwa) i to pracownicy tego przedsiębiorstwa stanowili w niemalże 100% skład komisji. Na przykład zakładem opiekuńczym Obwodowej Komisji

²⁵ Notatka służbowa sporządzona w dniu 26.04.1989 roku przez Sekretarza Miejskiego Komitetu Wyborczego w Płocku Jadwigę Zygmunowicz ze spotkania członków Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” z członkami MBW – Akta komisji wyborczych do Sejmu i Senatu PRL z terenu województwa płockiego z wyborów przeprowadzonych w dniach 4.06. i 18.06.1989, Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 50/859/0.

²⁶ Notatka służbowa Nr 3/89 ze spotkania w sprawie wyborów odbytego w dn. 5.05.1989 r. - Akta komisji wyborczych do Sejmu i Senatu PRL z terenu województwa płockiego z wyborów przeprowadzonych w dniach 4.06. i 18.06.1989, Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 50/859/0.

Wyborczej Nr 55 mieszczącej się w Szkole Podstawowej nr 22 przy ul. Czwartaków było Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „Petroblok”, zakładem opiekuńczym Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 49 z siedzibą w dawnej Szkole Podstawowej Nr 2 przy ul. Piaska 5 zostało Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego, zaś Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 43 w Płockiej Stoczni Rzecznej przy ul. Popłacińskiej 42 była właśnie Płocka Stocznia Rzeczna.

W sumie na podstawie uchwał Prezydium Miejskiej Rady Narodowej powołano 58 obwodowych komisji wyborczych, w skład których weszły 634 osoby. Byli to reprezentanci wszystkich najważniejszych sił politycznych, które zgłosiły kandydatów do objęcia mandatów w przyszłym parlamencie: Komitet Obywatelski „Solidarność”, PZPR, ZSL, SD, a także ZSMP, branżowe związki zawodowe zrzeszone w OPZZ oraz osoby, które nie deklarowały przynależności do partii politycznych i innych organizacji. Udział poszczególnych organizacji w składach obwodowych komisji wyborczych w Płocku przedstawiał się następująco: PZPR – 200 osób (31,55%), ZSL – 15 osób (2,36%), SD – 5 osób (0,79%), ZSMP – 10 osób (1,58%), bezpartyjni – 148 osób (23,34%), branżowe związki zawodowe – 63 osoby (9,93%) i Komitet Obywatelski „Solidarność” – 193 osoby (30,44%). Jak widać z powyższego zestawienia, starano się dotrzymać ustaleń, że 30-35% składu komisji obwodowych będzie obsadzanych z rekomendacji Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Udział reprezentantów opozycji w komisjach wahał się w granicach od 27,3% do 36,4% (3 lub 4 przedstawicieli w jedenastoosobowej komisji).

Po dwudziestu pięciu latach od tamtych dni warto przypomnieć wszystkich członków Obwodowych Komisji Wyborczych w Płocku, reprezentujących Komitet Obywatelski „Solidarność”²⁷:

1. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 1 z siedzibą w Zakładzie Energetycznym, ul. Graniczna 52 (zakład opiekuńczy: Zakład Energetyczny Płock):

- **Ludwik Kwiatkowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Zakład Energetyczny Płock);

²⁷ W zestawieniu zachowano obowiązujące w 1989 roku nazwy oraz adresy firm i instytucji, w których mieściły się obwodowe komisje wyborcze oraz obowiązujące wtedy nazwy tzw. zakładów opiekuńczych obwodowych komisji wyborczych.

-
- **Albert Darski** – Członek Komisji (Zakład Energetyczny Płock);
 - **Andrzej Komosiński** – Członek Komisji (Zakład Energetyczny Płock);
 - **Bohdan Bogdański** – Członek Komisji (Zakład Energetyczny Płock).
2. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 2 z siedzibą w Zakładach Przemysłu Dziewiarskiego „Cotex”, ul. Graniczna 46 (zakład opiekuńczy: Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Cotex”):
- **Wanda Gumowska** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Cotex”);
 - **Grzegorz Kamiński** – Członek Komisji („Cotex”);
 - **Ryszard Świdorski** – Członek Komisji („Cotex”);
 - **Tadeusz Zbrzeźny** – Członek Komisji („Cotex”).
3. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 3 z siedzibą w Zespole Szkół Zawodowych im. Ludwika Waryńskiego, ul. Kilińskiego 4, (zakład opiekuńczy: „Agromet” Fabryka Maszyn Żniwnych):
- **Jarosław Żółtowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (FMŻ);
 - **Jerzy Jarosiński** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Roman Sz waj gert** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Andrzej Dzik** – Członek Komisji (FMŻ).
4. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 4 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 12, ul. Świerczewskiego 21, (zakład opiekuńczy: „Agromet” Fabryka Maszyn Żniwnych):
- **Ireneusz Jastrzębski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (FMŻ);
 - **Lech Patora** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Ryszard Zalewski** – Członek Komisji (FMŻ).
5. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 5 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 13, ul. Sierpecka 15, (zakład opiekuńczy: Państwowy Ośrodek Maszynowy w Niegłosach):
- **Grzegorz Bednarz** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Szkola Podstawowa nr 18);

- **Jan Mikulski** – Członek Komisji (Spółdzielnia Inwalidów „Świt”);
 - **Bogdan Srebrny** – Członek Komisji (Spółdzielnia Inwalidów „Świt”).
6. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 6 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 14, Al. Jachowicza 20, (zakład opiekuńczy: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska):
- **Urszula Michalkiewicz** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Szkola Podstawowa nr 14);
 - **Hanna Jankowska** – Członek Komisji (Szkola Podstawowa nr 14);
 - **Małgorzata Niedzielska** – Członek Komisji (Szkola Podstawowa nr 14).
7. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 7 z siedzibą w Przedszkolu nr 27, ul. Reja 27, (zakład opiekuńczy: PKS Oddział Osobowy):
- **Zenon Malanowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (PKS);
 - **Jerzy Sieklucki** – Członek Komisji (PKS);
 - **Roman Wróblewski** – Członek Komisji (PKS).
8. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 8 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 11, ul. Kochanowskiego 11, (zakład opiekuńczy: Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych):
- **Tadeusz Gawroński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (PPRM);
 - **Waldemar Lewandowski** – Członek Komisji (PPRM);
 - **Andrzej Matusik** – Członek Komisji (PPRM).
9. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 9 z siedzibą w Klubie Osiedla Kochanowskiego, ul. Obrońców Stalingradu 6a, (zakład opiekuńczy: Biuro Techniki Komunalnej):
- **Wiesław Krakowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Zakłady Mięsne);
 - **Piotr Waśniewski** – Członek Komisji (PSS „Zgoda”);
 - **Robert Kalota** – Członek Komisji (PRChIA).

-
10. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 10 z siedzibą w Przedszkolu nr 21, ul. Reja 4, (zakład opiekuńczy: Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego):
- **Daniel Komski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Spółdzielnia Inwalidów „Świt”);
 - **Tadeusz Gadomski** – Członek Komisji (Spółdzielnia Inwalidów „Świt”);
 - **Edward Brzeziński** – Członek Komisji (Spółdzielnia Inwalidów „Świt”).
11. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 11 z siedzibą w Zakładach Jajczarsko-Drobiarskich, ul. Bielska 57, (zakład opiekuńczy: Zakłady Jajczarsko-Drobiarskie):
- **Wojciech Krawczyński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Naftobudowa);
 - **Ryszard Perczyński** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Grzegorz Mokrzanowski** – Członek Komisji (FMŻ).
12. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 12 z siedzibą w Przedszkolu nr 15, ul. Piasta Kołodzieja 4, (zakład opiekuńczy: Państwowy Zakład Ubezpieczeń):
- **Janina Waszkiewicz** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Bogdan Wolny** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Eugenia Kamińska** – Członek Komisji (rencistka).
13. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 13 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 16, ul. Piasta Kołodzieja 7, (zakład opiekuńczy: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne):
- **Kazimierz Grzegorzewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Andrzej Miodek** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Piotr Ryniak** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Edward Sokołowski** – Członek Komisji (MZRiP).

14. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 14 z siedzibą w Spółdzielczym Domu Kultury, ul. Bolesława Krzywoustego 3, (zakład opiekuńczy: Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko- Własnościowa):
 - **Grzegorz Rakowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (PSML-W);
 - **Bogdan Szymański** – Członek Komisji (PSML-W);
 - **Jan Szczeciński** – Członek Komisji (PSML-W);
 - **Cezary Szymański** – Członek Komisji (PSML-W).
15. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 15 z siedzibą w Zespole Szkół Chemicznych, Al. Kobylińskiego 25, (zakład opiekuńczy: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne):
 - **Jolanta Kubiak** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Antoni Radzikowski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Mieczysław Sadowski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Zenon Karczewski** – Członek Komisji (MZRiP).
16. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 16 z siedzibą w III Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Dąbrowskiej, ul. Łukasiewicza 17, (zakład opiekuńczy: PSS „Zgoda”):
 - **Grażyna Węgorzewska** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Spółdzielnia Mleczarska);
 - **Andrzej Cieszkowski** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Henryk Brożek** – Członek Komisji (FMŻ).
17. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 17 z siedzibą w Technikum Elektrycznym, ul. Gwardii Ludowej 7, (zakład opiekuńczy: PTSB):
 - **Mieczysław Maślankowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MPK);
 - **Andrzej Koneczny** – Członek Komisji (MPK);
 - **Alina Dzik** – Członek Komisji (MPK);
 - **Piotr Ceglarski** – Członek Komisji (MPK).
18. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 18 z siedzibą w Klubie Osiedlowym Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-

-Własnościowej, ul. Łukasiewicza 28, (zakład opiekuńczy: SPiUI „Inwestprojekt”):

- **Ryszard Biernat** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (zakład rzemieślniczy);
- **Renata Kutyło-Utzig** – Członek Komisji (Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Małachowskiego);
- **Marek Utzig** – Członek Komisji (Mazowieckie Biuro Projektów „Mapro”).

19. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 19 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 10, ul. Buczka 4, (zakład opiekuńczy: Naftoremont):

- **Alina Gajek** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego);
- **Kazimierz Skierkowski** – Członek Komisji (MZRIp);
- **Henryk Nowak** – Członek Komisji (MZRIp).

20. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 20 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 3, ul. Kossobudzkiego 7, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Hurtu Spożywczego):

- **Lech Bodal** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
- **Joanna Szewczyk** – Członek Komisji (MZRIp);
- **Bogdan Tusiński** – Członek Komisji (MZRIp).

21. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 21 z siedzibą w Przedszkolu nr 17, ul. Kossobudzkiego 10, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Petrobudowa”):

- **Bogdan Siwek** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Petrobudowa”);
- **Stanisław Jankowski** – Członek Komisji („Petrobudowa”);
- **Józef Kubiec** – Członek Komisji („Petrobudowa”);
- **Lech Kwiatkowski** - Członek Komisji („Petrobudowa”).

22. Obwodowa Komisja Wyborcza nr 22 z siedzibą w Przedszkolu nr 14, ul. Miodowa 8/1, (zakład opiekuńczy: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne):

- **Ryszard Karaszewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);

- **Krystyna Pawłowicz** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Jan Borkowski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Janina Walawska** – Członek Komisji (MZRiP).
23. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 23 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 17, ul. Miodowa 13a, (zakład opiekuńczy: Spółdzielnia Transportu Wiejskiego):
- **Dariusz Sławiński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Tadeusz Jeż** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Krystyna Serafin** – Członek Komisji (MZRiP).
24. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 24 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 7, ul. Miodowa 18, (zakład opiekuńczy: Wojewódzki Związek Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”):
- **Tadeusz Dudziński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Urszula Kutyló** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Irena Kalinowska** – Członek Komisji (MZRiP).
25. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 25 z siedzibą w Przedszkolu nr 10, ul. M. Curie-Skłodowskiej 2, (zakład opiekuńczy: Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej):
- **Zdzisław Waligórski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Maria Wierzbowska** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Andrzej Sobański** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Edward Jagielski** – Członek Komisji (MZRiP).
26. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 26 z siedzibą w Zespole Szkół Budowlanych, ul. Rewolucji Kubańskiej 6, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Petrobudowa”):
- **Janusz Mościcki** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Petrobudowa”);
 - **Jan Alaszkiwicz** – Członek Komisji („Petrobudowa”);

-
- **Mirosław Józwiak** – Członek Komisji („Petrobudowa”);
 - **Włodzimierz Przemyski** – Członek Komisji („Petrobudowa”).
27. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 27 z siedzibą w Przedszkolu nr 19, ul. Słowackiego 17, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „Izokor-Instal”):
- **Zdzisław Słomka** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Wanda Grochulska** – Członek Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Dorota Śladowska** – Członek Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Jarosław Rydzewski** – Członek Komisji („Izokor-Instal”).
28. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 28 z siedzibą w Przedszkolu nr 36, ul. Medyczna 24, (zakład opiekuńczy: „Mostostal”):
- **Wojciech Kolibczyński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
 - **Janusz Kotarski** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Mieczysław Sadłowski** – Członek Komisji (MZRIp).
29. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 29 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 18, ul. Jasna 10, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Transportowe Handlu Wewnętrznego):
- **Adam Maruszewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
 - **Andrzej Zadrożny** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Klemens Mazulewski** – Członek Komisji (MZRIp).
30. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 30 z siedzibą w Przedszkolu nr 8, ul. Wieczorka 52, (zakład opiekuńczy: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne):
- **Andrzej Rutkowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
 - **Jerzy Dzierzkowski** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Stanisław Włosiński** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Wojciech Jakowski** – Członek Komisji (MZRIp).

31. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 31 z siedzibą w Płockim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych „Instal”, ul. Słowackiego 4, (zakład opiekuńczy: Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych „Instal”):
- **Bożena Majchrzak** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Instal”);
 - **Halina Chrobot** – Członek Komisji („Instal”);
 - **Michał Wysokiński** – Członek Komisji („Instal”);
 - **Krzysztof Zywer** – Członek Komisji („Instal”).
32. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 32 z siedzibą w Teatrze Dramatycznym im. Jerzego Szaniawskiego, ul. Nowy Rynek 11, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego):
- **Elżbieta Matlachowska-Ciska** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Zespół Opieki Zdrowotnej);
 - **Marianna Sankowska** – Członek Komisji (emerytka);
 - **Alina Subocz** – Członek Komisji (Wojewódzki Szpital Zespolony).
33. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 33 z siedzibą w Zespole Szkół Ekonomicznych, ul. Nowowiejskiego 4, (zakład opiekuńczy: Zakład Wykładzin Samochodowych):
- **Jan Kulikowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (LO im. Władysława Jagiełły);
 - **Bożena Rutkowska** – Członek Komisji (Przychodnia Przemysłowa);
 - **Daniela Szafrńska** – Członek Komisji (Cukrownie Mazowieckie);
 - **Jan Dygowski** – Członek Komisji (emeryt).
34. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 34 z siedzibą w Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Małachowskiego, ul. Małachowskiego 1, (zakład opiekuńczy: Zakłady Stolarki Budowlanej „Stolbud”):
- **Eugeniusz Kruszewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Stolbud”);
 - **Ryszard Ambroziak** – Członek Komisji („Stolbud”);
 - **Wacław Tymeczko** – Członek Komisji („Stolbud”).

-
35. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 35 z siedzibą w Przedsiębiorstwie Eksploatacji Rurociągu Naftowego „Przyjaźń”, ul. Wieczorka 2, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągu Naftowego „Przyjaźń”):
- **Halina Hapek** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Politechnika Warszawska);
 - **Alicja Kruszyna** – Członek Komisji (emerytka);
 - **Ewa Okragły** – Członek Komisji (nauczycielka).
36. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 36 z siedzibą w Technikum Włókienniczym, ul. Sienkiewicza 26, (zakład opiekuńczy: Płocka Spółdzielnia Pracy):
- **Jarosław Lemański** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Naftobudowa”);
 - **Stanisław Staniszewski** – Członek Komisji („Naftobudowa”);
 - **Grzegorz Rogalski** – Członek Komisji („Naftobudowa”);
 - **Stanisław Siek** – Członek Komisji („Naftobudowa”).
37. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 37 z siedzibą w Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Jagiełły, ul. 3 Maja 4, (zakład opiekuńczy: „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”):
- **Zenon Tomczyk** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
 - **Kazimierz Kania** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Stanisław Panek** – Członek Komisji (MZRIp).
38. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 38 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 1, ul. Królewiecka 3, (zakład opiekuńczy: „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”):
- **Marianna Pietrzak** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Wojewódzki Szpital Zespolony);
 - **Joanna Robak** – Członek Komisji (Wojewódzki Szpital Zespolony);
 - **Henryka Sosnowska** – Członek Komisji (Wojewódzki Szpital Zespolony).
39. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 39 z siedzibą w Państwowej Szkole Muzycznej, ul. Kolegialna 23, (zakład opiekuńczy: Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne):

- **Roman Wiśniewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Remigiusz Marciniak** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Mirosław Ciecierski** – Członek Komisji (MZRiP).
40. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 40 z siedzibą w Zarządzie Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, ul. Tumska 4, (zakład opiekuńczy: Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy):
- **Mieczysław Andruszkiewicz** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Czesław Bielawski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Maria Wróblewska** – Członek Komisji (MZRiP).
41. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 41 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 4, ul. Jakubowskiego 10, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Przemysłu Metalowego):
- **Tadeusz Taworski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (ZOO);
 - **Czesław Lech Milewski** – Członek Komisji (rzemieślnik);
 - **Krzysztof Nowakowski** – Członek Komisji (Przedsiębiorstwo Zagraniczne „Arston”).
42. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 42 z siedzibą w Ośrodku Szkoleniowym Przedsiębiorstwa Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „Izokor-Instal”, ul. Padlewskiego 2, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „Izokor-Instal”):
- **Ewa Kalinowska** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Anna Marciniak** – Członek Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Brygida Wasung** – Członek Komisji („Izokor-Instal”);
 - **Krystyna Gajewska** – Członek Komisji („Izokor-Instal”).
43. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 43 z siedzibą w Płockiej Stoczni Rzecznaj, ul. Popłacińska 42, (zakład opiekuńczy: Płocka Stocznia Rzecznaj):

-
- **Czesław Jędrzejewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Płocka Stocznia Rieczna);
 - **Tadeusz Kotarski** – Członek Komisji (Płocka Stocznia Rieczna);
 - **Antoni Bor** – Członek Komisji (Płocka Stocznia Rieczna);
 - **Franciszek Kubicki** – Członek Komisji (Płocka Stocznia Rieczna).
44. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 44 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 5, ul. Cicha 12a, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego „PZZ”):
- **Helena Kowalewska-Zagrodnik** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego);
 - **Henryk Andrzejewski** – Członek Komisji (MZRIp);
 - **Józef Bugaj** – Członek Komisji (MZRIp).
45. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 45 z siedzibą w specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, ul. Lasockiego 14, (zakład opiekuńczy: Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej):
- **Mieczysław Obrębski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (PPIP „Instal”);
 - **Ryszard Józwiak** – Członek Komisji (PPIP „Instal”);
 - **Ryszard Wojtalewicz** – Członek Komisji (PPIP „Instal”).
46. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 46 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 21, ul. Chopina 62, (zakład opiekuńczy: Płocki Kombinat Budowlany):
- **Anna Węglińska** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego);
 - **Janina Wawak** – Członek Komisji (Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego);
 - **Jacek Rogowski** – Członek Komisji (MZRIp).
47. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 47 z siedzibą w Dyrekcji „Agromet” Fabryka Maszyn Żniwnych, ul. Otołińska 25, (zakład opiekuńczy: „Agromet” Fabryka Maszyn Żniwnych):

- **Zbigniew Panek** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (FMŻ);
 - **Jan Marciniak** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Henryk Dominiak** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Edward Żwan** – Członek Komisji (FMŻ).
48. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 48 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 2, ul. Piaska 5, (zakład opiekuńczy: Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa):
- **Rafał Brzeziński** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MSM);
 - **Zenon Raczkowski** – Członek Komisji (MSM);
 - **Krzysztof Kochanowski** – Członek Komisji (MSM);
 - **Romuald Wysokiński** – Członek Komisji (MSM).
49. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 49 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 2, ul. Piaska 5, (zakład opiekuńczy: Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego):
- **Elżbieta Grobicka** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (rencistka);
 - **Włodzimierz Szarszewski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Lech Szczepański** – Członek Komisji (MZRiP).
50. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 50 z siedzibą w Przedszkolu nr 37, ul. Szarych Szeregów 32, (zakład opiekuńczy: Płocki Kombinat Budowlany):
- **Maciej Pikulski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (Szkola Podstawowa w Ciólkówku);
 - **Leszek Śleboda** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Witold Barański** – Członek Komisji (MZRiP).
51. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 51 z siedzibą w Związku Spółek Wodnych, ul. Borowicka 3, (zakład opiekuńczy: Związek Spółek Wodnych):
- **Andrzej Dziarnowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRiP);
 - **Adam Naruszewski** – Członek Komisji (MZRiP);
 - **Tadeusz Kleczka** – Członek Komisji (MZRiP).

-
52. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 52 z siedzibą w hotelu robotniczym „Cukrownia Borowiczki”, ul. Borowicka 3, (zakład opiekuńczy: „Cukrownia Borowiczki”):
- **Adam Stańczak** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Cukrownia Borowiczki”);
 - **Ryszard Żabiński** – Członek Komisji („Cukrownia Borowiczki”);
 - **Wanda Rosiak** – Członek Komisji („Cukrownia Borowiczki”).
53. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 53 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 20, ul. Korczaka 10, (zakład opiekuńczy: Wojewódzki Związek Kółek i Organizacji Rolniczych):
- **Marcin Zalewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (MZRIp);
 - **Henryk Dominiek** – Członek Komisji (FMŻ);
 - **Józef Bobrowski** – Członek Komisji (MZRIp).
54. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 54 z siedzibą w Komitecie Osiedlowym nr 17, ul. Szarych Szeregów 3, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Zagraniczne „Jugopol”):
- **Mieczysław Modzelewski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (przedsiębiorca);
 - **Andrzej Kaczorowski** – Członek Komisji (Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych);
 - **Jerzy Szymura** – Członek Komisji („Piast” Sp. z o. o.).
55. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 55 z siedzibą w Szkole Podstawowej nr 22, ul. Czwartaków 4, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „Petroblok”):
- **Marek Graczykowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji („Petroblok”);
 - **Bożena Kłopotowska** – Członek Komisji („Petroblok”);
 - **Stanisław Cegielski** – Członek Komisji („Petroblok”).
56. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 56 z siedzibą w Przedsiębiorstwie Rolno-Spożywczym, ul. Bielska 55, (zakład opiekuńczy: Przedsiębiorstwo Rolno-Spożywcze):
- **Jan Brzozowski** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (PRS);

- **Jerzy Białkowski** – Członek Komisji (PRS);
 - **Barbara Konopacka** – Członek Komisji (PRS);
 - **Bolesław Kłosiński** – Członek Komisji (PRS).
57. Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 58 z siedzibą w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym, ul. Medyczna 19, (zakład opiekuńczy: Wojewódzki Szpital Zespolony):
- **Krzysztof Mazurkiewicz** – Zastępca Przewodniczącego Komisji (WSzZ);
 - **Krystyna Jankiewicz** – Członek Komisji (WSzZ);
 - **Jadwiga Matłęga** – Członek Komisji (WSzZ);
 - **Barbara Smólska** – Członek Komisji (WSzZ).

Komitet Obywatelski „Solidarność” nie miał swoich przedstawicieli w Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 57 w Szpitalu Miejskim przy ul. Kościuszki 28 oraz w dwóch tzw. obwodach zamkniętych (jednostka wojskowa przy ul. Kilińskiego oraz zgrupowanie odwodów Milicji Obywatelskiej przy ul. Zglenickiego).

Wśród członków obwodowych komisji wyborczych w Płocku można znaleźć postacie, które znane są w mieście ze swojej działalności politycznej, społecznej, związkowej i gospodarczej, np. **Marek Graczykowski** – znany płocki przedsiębiorca z branży budowlanej, **Ryszard Karaszewski** – nieżyjący już szef Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w PKN „Orlen”, **Jan Kulikowski** – wieloletni nauczyciel „Jagiellonki”, przed stanem wojennym przewodniczący oświatowej „Solidarności”, **Wojciech Krawczyński** – internowany 13 grudnia 1981 r., działacz „Solidarności” w FMŻ, **Renata Kutyló-Utzig** – późniejsza dyrektor „Małachowianki”, **Janusz Mościcki** – nieżyjący działacz „Solidarności”, w latach 1990-1994 Wiceprzewodniczący Rady Miasta Płocka, były dyrektor „Petrobudowy”, **Bogdan Siwek** – przed stanem wojennym Wiceprzewodniczący Zarządu NSZZ „Solidarność” Regionu Ziemi Płockiej, **Dariusz Sławiński** – radny Rady Miasta Płocka w latach 1990-1994, **Tadeusz Taworski** – wieloletni dyrektor płockiego ZOO, Przewodniczący Rady Miasta Płocka w latach 1990-1992, **Zenon Tomczyk** – nieżyjący już działacz „Solidarności”, internowany 13 grudnia 1981 r., od 1989 r. Wiceprzewodniczący Rady Pracowniczej

MZRiP, **Piotr Waśniewski** – obecnie przewodniczący zakładowej organizacji NSZZ „Solidarność” w PSS „Społem” w Płocku, **Anna Węglińska** – działaczka „Solidarności” z OBR PR, w 1981 roku skazana na 1,5 roku więzienia za działalność związkową, **Bogdan Wolny** – dziennikarz Katolickiego Radia Płock, **Krzysztof Zywer** – nieżyjący Przewodniczący Zarządu NSZZ „Solidarność” Regionu Płockiego.

Najwięcej przedstawicieli komitetu rekrutowało się z MZRiP i FMŻ, ponieważ tam najprężniej działały odradzające się struktury NSZZ „Solidarność” i ich aktywność przełożyła się na konkretne zaangażowanie w pracach obwodowych komisji wyborczych. Za udział w tych komisjach nie wypłacano żadnych gratyfikacji finansowych, praca była wykonywana społecznie, a dla wielu z członków komisji było to pierwsze w życiu zetknięcie z ogólnopolskim procesem wyborczym. Co czwarta osoba reprezentująca komitet w tych komisjach była kobietą. 21,9% przedstawicieli komitetu w komisjach miało wyższe wykształcenie, 50% deklarowało wykształcenie średnie, 18,2% zasadnicze zawodowe, a 9,9% podstawowe. Średnia wieku reprezentantów opozycji w komisjach wyniosła 41,7 (najmłodszy członek komisji liczył sobie 19 lat, a najstarszy 62 lata).

III. Komitet Obywatelski „Solidarność” w Płocku

Pierwsza oficjalna wzmianka o powstaniu Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” ukazała się w „Tygodniku Płockim”²⁸. W notatce podpisanej inicjałami DW można wyczytać:

14 bm. w kościele św. Stanisława Kostki w Płocku odbyło się kolejne posiedzenie utworzonego w związku z wyborami komitetu obywatelskiego. Jak powiedziała nam Halina Marta Kowalska (rzecznik prasowy) Komitet Obywatelski „Solidarność” Regionu Płockiego ukonstytuował się 6 bm., przesyłając oświadczenie o ukonstytuowaniu przewodniczącemu Wojewódzkiej Rady Narodowej i wojewodzie płockiemu. Wraz z oświadczeniem skierowany został do wojewody wniosek o przydzielenie lokalu dla prowadzenia działalności związanej z wyborami. Przewodniczącym komitetu jest Jerzy Tokarczyk.

²⁸ Posiedzenie Komitetu Obywatelskiego, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 5.

Należy zatem przyjąć, że dzień po zakończeniu obrad Okrągłego Stołu powołano Komitet Obywatelski „Solidarność” w Płocku. Nim jednak doszło do jego ukonstytuowania, a w zasadzie do powstania czegoś w rodzaju prezydium komitetu, w płockich środowiskach opozycyjnych trwały konsultacje na temat jego składu, zadań, podziału obowiązków itp. Kluczowe tutaj było stanowisko Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność”. Po jednym z posiedzeń tymczasowych władz płockiej „Solidarności”, które odbyło się na przełomie marca i kwietnia 1989 roku w starym drewnianym kościele pod wezwaniem św. Stanisława Kostki, MKO podjął decyzję, że prezydium Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” będzie się składało z 13 członków, z tego 7 członków wyznaczy MKO, a po 3 członków delegują struktury Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Rolników Indywidualnych i Klubu Inteligencji Katolickiej. Ustalono też, że funkcję Przewodniczącego pełnić będzie Jerzy Tokarczyk, sekretarzem zostanie Jarosław Kozanecki, a Skarbnikiem Longin Garkowski. Wiceprzewodniczącym Komitetu miał zostać przedstawiciel NSZZ „Solidarność” RI.

W efekcie 6 kwietnia 1989 roku w późnych godzinach popołudniowych w salce katechetycznej kościoła pod wezwaniem św. Stanisława Kostki pierwszy raz zebrał się Komitet Obywatelski „Solidarność”. W spotkaniu brał także udział przedstawiciel Biskupa Ordynariusza Diecezji Płockiej ksiądz profesor Józef Kraszewski. Ostatecznie Komitet Obywatelski ukonstytuował się w następującym składzie:

reprezentanci NSZZ „Solidarność”:

- **Jerzy Tokarczyk** – pracownik MZRiP, Przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” w Płocku (obecnie na emeryturze),
- **Jerzy Woyda** – pracownik MZRiP,
- **Jarosław Kozanecki** – nauczyciel języka polskiego w Zespole Szkół Budowlanych (obecnie Zastępca Dyrektora ds. Rozwoju w Miejskim Towarzystwie Budownictwa Społecznego Spółka z o.o.),
- **Longin Garkowski** – elektryk w PKP w Płocku (obecnie wychowawca w Rodzinnym Domu Dziecka w Płocku),

-
- **Elżbieta Sukiennik-Garkowska** – nauczycielka historii w Szkole Podstawowej nr 14 w Płocku (obecnie Dyrektor Rodzinnego Domu Dziecka w Płocku),
 - **Zdzisław Kisielewski** – emeryt, nieżyjący już żołnierz AK,
 - **Mieczysław Modzelewski** – przedsiębiorca zastąpiony potem przez **Tadeusza Czartoryjskiego** – pracownika Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Płocku (obecnie na emeryturze),

przedstawiciele Klubu Inteligencji Katolickiej:

- **Jakub Leszek Chmielewski** – były przewodniczący NSZZ „Solidarność” w MZRIP (obecnie na emeryturze),
- **Tadeusz Taworski** – były dyrektor płockiego ZOO (obecnie na emeryturze),
- **Kazimierz Cieślik** – działacz społeczny (obecnie pracownik Urzędu Miasta Płocka),

przedstawiciele NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych:

- **Maria Stępniaik** – prowadząca własne gospodarstwo ogrodnicze pod Płockiem,
- **Henryk Łaziuk** – rolnik indywidualny z Brudzenia,
- **Janusz Puternicki** – rolnik indywidualny z gminy Gąbin.

Po latach, w sprawie składu osobowego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” doszło do pewnego nieporozumienia, które wynikało za sprawą tekstu Krzysztofa Zuby pt. „Ruch komitetów obywatelskich w województwie płockim (1989-1994)”, który ukazał się w 1997 roku w kwartalniku „Notatki Płockie”²⁹. Autor tekstu, opierając się, m.in. na notatkach **Jakuba Leszka Chmielewskiego** i **Tadeusza Taworskiego**, a także na ankietach wypełnionych przez różnych uczestników tamtych wydarzeń, w skład Komitetu zaliczył także: **Andrzeja Propokowicza** (byłego działacza Stowarzyszenia PAX w Płocku), **Andrzeja Ceglarskiego** (być może chodziło o **Piotra Ceglarskiego**, aktywnego działacza „Solidarności” w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Płocku, który wspierał pracę Komitetu Obywatelskiego, ale nie uczestniczył w posiedzeniach Prezydium), **Adama Molaka** (działacza

²⁹ Zuba K., *Ruch komitetów obywatelskich w województwie płockim (1989-1994)*, „Notatki Płockie” 1997, nr 42.

NSZZ „Solidarność” RI), a pominął **Jerzego Woydę** i **Zdzisława Kisielewskiego**. Ponadto w publikacji tej podano, że **Kazimierz Cieślik** mógł reprezentować NSZZ „Solidarność” RI, a nie Klub Inteligencji Katolickiej. Oczywiście prawda jest taka, że **Cieślik** reprezentował KIK, chociażby z tego powodu, że był on jednym z założycieli klubu, a przez długi czas świeckim pracownikiem Kurii Diecezjalnej w Płocku.

W tekście zawarte są też sugestie o *wewnętrznych tarcjach w Komitecie*, które miały mieć miejsce w trakcie ustalania listy kandydatów Komitetu w wyborach zwłaszcza do Senatu. Pojawiają się określenia o kandydatach *przywiezionych w teczkach* oraz niejasnych zasadach wyłaniania kandydatów. Niestety, autor publikacji nie próbował zweryfikować informacji zawartych w notatkach **Jakuba Leszka Chmielewskiego** i **Tadeusza Taworskiego** oraz w przeprowadzanych przez siebie ankietach z innymi źródłami. Trzeba pamiętać, że kiedy powstawał tekst Krzysztofa Zuby, oprócz **Chmielewskiego**, **Taworskiego** i **Tokarczyka** w życiu społeczno-politycznym Płocka czynny udział brali także inni członkowie komitetu np. **Kazimierz Cieślik** był Wiceprzewodniczącym Rady Miasta Płocka, **Jarosław Kozanecki** Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej w tejże Radzie, a **Tadeusz Czartoryjski** aktywnie działał w zakładowej organizacji NSZZ „Solidarność” przy Komunikacji Miejskiej Płock.

Pierwsze posiedzenia Komitetu odbywały się, dzięki uprzejmości i życzliwości ówczesnego księdza proboszcza **Jerzego Gasika**, w salkach katechetycznych nowo wybudowanego kościoła pod wezwaniem św. Stanisława Kostki. Można zatem śmiało postawić tezę, że pierwszym adresem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” była parafia św. Stanisława Kostki przy ul. Jachowicza 4. Nie było w tym nic dziwnego, bo w podobnym położeniu znalazło się wiele komitetów z całej Polski, np. w Chełmie, Częstochowie, Elblągu, Jeleniej Górze, Kaliszu, Koninie, Koszalinie, Krośnie, Olsztynie, Pile, Rzeszowie, Siedlcach, Wałbrzychu i Zielonej Górze³⁰. Dopiero w drugiej połowie kwietnia 1989 roku po wielu staraniach Komitetowi udało się wynająć niewielkie pomieszczenia biurowe od Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej „Chemik”. Obowiązywał nowy adres komitetu: ul. 3 Maja

³⁰ W archiwum autora znajduje się „Lista Komitetów Obywatelskich” sporządzona w Warszawie i datowana na dzień 13 kwietnia 1989 roku.

12 (I piętro). Biuro było czynne codziennie przynajmniej w godzinach od 7.00 do 20.00. Udało się także załatwić łącze telefoniczne i teleksowe. Do biura można było zadzwonić pod ówczesny numer 270-38.

Warto jeszcze odnotować próbę wmontowania Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w struktury tzw. Obywatelskiego Konwentu Konsultacyjnego. Z inicjatywą powołania Konwentu wyszedł (przynajmniej oficjalnie) ówczesny Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej **Józef Kwiatkowski**. W wypowiedzi udzielonej dla „Tygodnika Płockiego” stwierdził, m.in.

*Tworzony Obywatelski Konwent, który działać będzie przy przewodniczącym WRN, ma stanowić forum swobodnej wymiany poglądów na najistotniejsze sprawy naszego regionu. (...) Na forum Konwentu mogłyby być przedstawiane opinie i poglądy, a zwłaszcza tych, których głos nie był „słyszany” w poprzednim okresie.*³¹

Jeszcze później twórca pomysłu Konwentu odwołał się do obrad X Plenum KC PZPR, które *podjęło uchwały o istotnym znaczeniu społeczno-politycznym i gospodarczym*.³² Takie deklaracje nie były zachętą do uczestnictwa przedstawicieli opozycji demokratycznej w Konwencie, a wręcz przeciwnie, sugerowały, że jest to kolejny manewr władz mający na celu stworzenia atrapy demokratycznych instytucji życia publicznego, kontrolowanych przez tę władzę. Przedstawiciele Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” jeden raz spotkali się z inicjatorem pomysłu utworzenia Konwentu (16 kwietnia 1989 r. w spotkaniu uczestniczyli **Maria Stępiak** i **Jarosław Kozanecki**) i oświadczyli, że Komitet Obywatelski „Solidarność” nie będzie uczestniczył w pracach Konwentu, ale nie może też zabronić innym osobom, utożsamiającym się z opozycją demokratyczną czy „Solidarnością”, do udziału w gremium zaprojektowanym przez Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej. Od tamtego czasu nie poruszono już problemu uczestnictwa Komitetu w Obywatelskim Konwencie Konsultacyjnym.

Komitet Obywatelski „Solidarność” w Płocku miał jeden główny cel. Był nim czynny i bierny udział w zaplanowanych na 4 czerwca

³¹ Powstaje Obywatelski Konwent Konsultacyjny, z prof. drem Józefem Kwiatkowskim rozmawia Dariusz Wysocki, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 1.

³² J. Kwiatkowski, Pierwsze Spotkanie w sprawie Obywatelskiego Konwentu Konsultacyjnego, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 7.

1989 roku wyborach do Sejmu i Senatu. Należało zatem w pilnym trybie wybrać kandydatów na posłów i senatorów, przygotować ich kampanię wyborczą, zmotywować jak największą liczbę wyborców do wzięcia udziału w wyborach i głosowania na kandydatów Komitetu, wyznaczyć członków wojewódzkiej, okręgowych i obwodowych komisji wyborczych oraz mężów zaufania.

Ostateczne ułożenie list wszystkich kandydatów do parlamentu Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” powierzono **Andrzejowi Wielowieyskiemu** i **Henrykowi Wujcowi** na posiedzeniu w dniu 8 kwietnia 1989 roku³³. Listy zostały zatwierdzone na posiedzeniu Komitetu Obywatelskiego, które odbyło się 23 kwietnia 1989 roku w Auditorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego także z udziałem przedstawicieli regionalnych Komitetów (płocki Komitet na tym posiedzeniu był reprezentowany przez **Jerzego Tokarczyka**, **Marię Stępiak** i **Jarosława Kozaneckiego**)³⁴.

Płocki Komitet zaproponował, jako kandydatów do Senatu z województwa **Andrzeja Celińskiego** i **Stanisława Stommę**, natomiast jako kandydatów do Sejmu z okręgu płockiego: **Marię Stępiak** i **Tadeusza Ścieszkę**, a z okręgu kutnowskiego **Zbigniewa Kamińskiego**. Przyjęto następujące zasady formalne przy układaniu list do Sejmu: jeden mandat jest obsadzany przez struktury działające w Kutnie, jeden jest w gestii MKO „Solidarność” w Płocku i jeden przypada NSZZ „Solidarność” RI. W przypadku kandydatów do Senatu najwcześniej rozstrzygnęła się kandydatura **Andrzeja Celińskiego**, który na posiedzeniu Komitetu w dniu 8 kwietnia 1989 roku w Warszawie zadeklarował chęć startowania do Senatu z województwa płockiego. Dla płockiego Komitetu sprawa była oczywista. **Andrzej Celiński** należał do najbliższych współpracowników Lecha Wałęsy i – tak się wtedy wszystkim słusznie wydawało – mógł przejąć ciężar organizacyjno-techniczny kampanii wyborczej. Płocki Komitet nie dysponował wtedy nawet jedną maszyną do pisania, nie posiadano żadnych zapasów papieru, z trudem udało się wynająć pomieszczenia biurowe, a na życzliwość lokalnych władz nie należało liczyć. Oczekiwano na pomoc centralnej struktury

³³ J. Kuroń, J. Żakowski, *PRL dla początkujących*, Wrocław 2001, s. 269.

³⁴ *Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Stenogramy posiedzeń, 7 listopada 1987, 18 grudnia 1988, 23 kwietnia 1989*, oprac. Małgorzata Strasz, Warszawa 2006.

Komitetu i takiego wsparcia nigdy nie odmówiono. Nieco inaczej przedstawiała się sprawa wyznaczenia drugiego kandydata do Senatu. Komitet zapoznał się z kilkoma zgłoszonymi kandydaturami i zaprosił **Tadeusza Taworskiego, Włodzimierza Szafrąńskiego, Henrykę Wolbach i Kazimierza Cieślaka** na spotkanie, na którym kandydaci się zaprezentowali, przedstawiali swoje poglądy, dotychczasowe osiągnięcia w działalności politycznej, ewentualne sposoby prowadzenia kampanii wyborczej. Po kilkudniowych rozmowach i naradach nie podjęto decyzji, kto będzie drugim kandydatem Komitetu do Senatu. Jednocześnie sondowano inne kandydatury, spoza obszaru województwa płockiego. Próbowano namawiać **Tadeusza Mazowieckiego**, ale przyszły premier kategorycznie odmawiał. **Tadeusz Mazowiecki** już na początku kwietnia zrezygnował z kandydowania, a swoją decyzję uzasadniał odrzuceniem przez Komitet Obywatelski postulatu rozszerzenia list wyborczych o członków różnych ugrupowań politycznych³⁵. Jednak do 23 kwietnia kandydowanie Mazowieckiego było nadal możliwe. Wiadomo, że ówczesny Ksiądz Biskup Ordynariusz Diecezji Płockiej **Zygmunt Kamiński** mocno naciskał na **Tadeusza Mazowieckiego**, aby kandydował do Senatu z województwa płockiego, ale nie udało mu się nakłonić rozmówcy do zmiany decyzji. Szerzej o kulisach tej decyzji mówił **Bronisław Geremek**, który – podobnie jak wielu ludzi „Solidarności” – miał ogromny żal do Tadeusza Mazowieckiego³⁶. Po kategorycznej odmowie Mazowieckiego, trzeba było w szybkim tempie podjąć decyzję o wystawieniu drugiego kandydata do Senatu. Współpracownik płockiego Komitetu i działacz Klubu Myśli Politycznej „Dziekania” **Remigiusz Bielewicz** wraz z **Tadeuszem Taworskim, Kazimierzem Strońskim i Jakubem Leszkiem Chmielewskim** uzyskali zgodę na kandydowanie od **Stanisława Stommy**³⁷. Komitet zaaprobował przedstawioną kandydaturę profesora **Stanisława Stommy** i przekazał pełną listę **Henrykowi Wujcowi** – Sekretarzowi Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Warszawie.

³⁵ A. Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*, Warszawa 1998, str. 577-578; P. Codogni, *Wybory czerwcowe 1989 roku*, Warszawa 2012, str. 116, 129-130.

³⁶ *Rok 1989. Bronisław Geremek opowiada Jacek Żakowski pyta*, Warszawa 1990, str. 160-161.

³⁷ K. Zuba, *op. cit.*; R. Bielewicz, *Zew wolności – wybory – 4 czerwca 1989 rok*, maszynopis w posiadaniu autora.

IV. Kandydaci do Sejmu i Senatu PRL w czerwcu 1989 roku

Kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” do Senatu PRL:

Andrzej Bohdan Celiński – urodził się 26 lutego 1950 roku w Warszawie w rodzinie o silnych tradycjach walki o wolność i niepodległość (matka, Zofia z Lipskich Celińska należy do ekskluzywnego grona Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, odznaczona przez Prezydenta RP Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, ojciec, dr inżynier Józef Celiński był w czasie II wojny światowej oficerem oddziału specjalnego Kedywu KG AK „Osa-Kosa”, a później wieloletnim wykładowcą Politechniki Warszawskiej). Po ukończeniu VI Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Reytana Andrzej Bogdan Celiński studiował socjologię na Uniwersytecie Warszawskim, skąd został relegowany za udział w wydarzeniach marca 1968 roku. Potem studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a ostatecznie ukończył studia na Wydziale Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego w 1973 roku. Członek Komitetu Samoobrony Społecznej KOR, w latach 1980-1981 był sekretarzem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, sekretarzem Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność”, szefem gabinetu Przewodniczącego Lecha Wałęsy, sekretarzem Krajowej Komisji Wyborczej NSZZ „Solidarność”. Internowany w zakładzie karnym w Białoleńcu (grudzień 1981 - grudzień 1982). Uczestnik obrad Okrągłego Stołu (członek zespołu politycznego, współprzewodniczący, wraz z Leszkiem Millerem, stolika młodzieżowego). W 1989 roku organizował i negocjował wizytę Lecha Wałęsy w USA. Senator I (1989-1991) i II kadencji (1991-1993), poseł na Sejm II kadencji (1993-1997), IV kadencji (2001-2005) i VI kadencji (2007-2011). W Senacie pracował, m.in. w komisji Spraw Zagranicznych, w Sejmie, m.in. w Komisji Spraw Zagranicznych, Komisji Finansów Publicznych, Komisji Kultury i Środków Przekazu, Komisji Edukacji Narodowej i Szkolnictwa Wyższego. W latach 2001-2002 Minister Kultury. W latach 1993-1994 członek i Wiceprzewodniczący Unii Demokratycznej, do 1996 roku członek Unii Wolności, w latach 1999-2004 członek Sojuszu Lewicy Demokratycznej, potem do 2008 roku członek Socjaldemokracji Polskiej. Od stycznia 2012 roku przewodniczy Partii Demokratycznej demokraci.pl. Za działalność opozycyjną został odznaczony przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandor-

skim Orderu Odrodzenia Polski, który zwrócił w proteście przeciw działaniom Instytutu Pamięci Narodowej w 2007 roku.

WYBORY DO SENATU PRL

Wojewódzka Komisja Wyborcza
w Płocku

Formularz nr 1

PROTOKÓŁ

rejestracji zgłoszenia kandydata na senatora

Wojewódzka Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 6 maja 1989 r. w składzie:

Przewodzący Urbański Władysław
(nazwisko i imię)

Zastępcy Przewodniczącego
Aleksandrowicz Eugeniusz
Michowicz Teresa
Wierziński Tadeusz

Sekretarz: Ciesiulecki Andrzej

Członkowie:
Dziedzic Jakub Katański Henryk
Gejenski Bohdan Kowalska Helena
Garbka Andrzej Parzybut Barbara
Giżyński Marian Szomiński Jacek
Iskra Małgorzata Strzemecki Józef
Jachura Tadeusz Wróński Jacek

rozprawiła zgłoszenie przez Ob.Ob. Jarosława Kozaneckiego, Jerzego Tokarczyka,
(oznaczenie zgłaszającego)
Łęcina Garkowskiego

kandydata: Obywatela(ki) Andrzeja Bogdana CELIŃSKIEGO
(nazwisko i imiona)

na senatora wybranego w okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa płockiego

Protokół rejestracji zgłoszenia kandydata na senatora A. Celińskiego

Stanisław Stomma – urodził się 18 stycznia 1908 roku w Szacunach koło Kiejdan na Wileńszczyźnie. W latach 1922-1928 uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. Zygmunta Augusta w Wilnie. Studiował prawo na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie (1928-1932) oraz we Francji (1938-1939). W roku 1937 uzyskał tytuł doktora nauk w dziedzinie prawa karnego. W czasie studiów był działaczem Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”. Przed wojną pracował w „Głosie Narodu”, wydawanym przez arcybiskupstwo krakowskie. Wielokrotnie protestował przeciwko fali antysemityzmu w Polsce lat trzydziestych XX wieku. W czasie okupacji był nauczycielem na tajnych kompletach w Wilnie. W 1944 roku musiał uciekać z Wilna przed bolszewikami. Osiadł w Krakowie, gdzie wykładał prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim, pracując w Katedrze Prawa Karnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Habilitację uzyskał w 1947 roku. Z powodów politycznych został usunięty z tej uczelni w 1950 roku; wniosek o nadanie mu tytułu profesora nie został nigdy uwzględniony. Był współzałożycielem i pierwszym redaktorem naczelnym (1946-1953) miesięcznika „Znak”. Od 1946 roku był członkiem redakcji „Tygodnika Powszechnego”. W 1956 roku powrócił na Uniwersytet Jagielloński, rok później został posłem na Sejm PRL. W 1968 roku wraz z czterema innymi członkami Koła Poselskiego „Znak” złożył do prezydium Sejmu interpelację do premiera Józefa Cyrankiewicza w obronie represjonowanych po tzw. „wydarzeniach marcowych” studentów Uniwersytetu Warszawskiego. Był jednym z inicjatorów i architektów polsko-niemieckiego pojednania; w 1969 roku, jako pierwszy Polak został oficjalnie przyjęty przez prezydenta RFN. W 1976 roku jedyny z posłów nie poparł, m.in. serwilistycznych – wobec ZSRR – zmian w Konstytucji PRL i w konsekwencji nie mógł być posłem w kolejnych kadencjach. Na akademicką emeryturę przeszedł formalnie w 1978 roku, nie przerwał jednak działalności polityczno-społecznej. W latach 1981-1984 przewodniczył Prymasowskiej Radzie Społecznej. Współzakładał i przewodniczył Klubowi Myśli Politycznej „Dziekania” (1985-1989). Od 1987 roku częściej publikował w „Tygodniku Powszechnym”, „Znaku” i „Res Publice”. Był autorem wielu publikacji naukowych i książek, m.in. „Myśli o kulturze i polityce”, „Czy fatalizm wrogości?” (rozprawa na temat stosunków polsko-niemieckich w latach 1871-1933), „Trudne lekcje historii” i autobiografii „Pościg za nadzieją”. W 1992 roku został laureatem Nagrody Polskiego PEN Clubu w kategorii

„twórczości poetyckiej, prozatorskiej i eseistycznej”. Uczestniczył w plenarnych obradach Okrągłego Stołu. Jako Marszałek Senior przewodniczył inauguracyjnemu posiedzeniu Senatu. Wypowiedział wtedy między innymi pamiętne i znamienite słowa: *My jako naród i państwo średniej wielkości zależni jesteśmy od faktów, na które nie mamy żadnego wpływu: od gry supermocarstw i układów gospodarczych bardzo twardych a wiążących. Pomimo to niemata część losów jest w naszym ręku, zależy od nas. I koniec końców my jesteśmy budowniczymi polskiego jutra...* W Senacie był członkiem dwóch komisji: Inicjatyw i Prac Ustawodawczych oraz Spraw Zagranicznych. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz – przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę – Orderem Orła Białego. Ponadto jako pierwszy Polak w 1988 roku został odznaczony najważniejszym odznaczeniem niemieckim Das Grosse Verdienstkreuz (Krzyż Wielki Orderu Zasługi RFN). Stanisław Stomma zmarł 21 lipca 2005 roku i został pochowany na cmentarzu w podwarszawskich Laskach. W 2011 roku Rada Miasta Płocka nazwała imieniem Stanisława Stommy jedną z ulic w centrum Płocka, a otwarcia tej ulicy dokonał wieloletni przyjaciel senatora, Honorowy Obywatel Miasta Płocka Tadeusz Mazowiecki.

Kandydaci do Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” do Sejmu PRL:

Maria Stępniak – urodziła się 16 kwietnia 1949 roku we wsi Góry Małe w gminie Gąbin. W 1972 roku ukończyła Technikum Ogrodnicze, a następnie prowadziła (do dzisiaj) własne gospodarstwo ogrodnicze w Łącku. W 1980 roku czynnie zaangażowała się w działalność Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Rolników Indywidualnych i pełniła funkcję Sekretarza Zarządu Regionu Płockiego tej organizacji. W 1989 roku została przewodniczącą Zarządu Regionu płockiego związku. W Sejmie zasiadała w Komisji Polityki Społecznej, a w ramach Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego należała do koła PSL „Solidarność”.

Tadeusz Ścieszko – urodził się 22 października 1940 w Rawie Mazowieckiej. W 1963 roku ukończył Politechnikę Wrocławską i uzyskał dyplom magistra inżyniera mechanika. Członek NSZZ „Solidarność”, od 2 lutego 1981 roku pracował w Miejskim Przedsię-

biorstwie Komunikacyjnym w Płocku (obecnie Komunikacja Miejska Płock) jako Główny Mechanik, a od 1 stycznia 1990 roku do 30 listopada 1996 roku pełnił funkcję Dyrektora tego przedsiębiorstwa komunalnego. Do 1998 roku pracował w PKN „Orlen”, a od 1998 roku jest na emeryturze. W sejmie zasiadał w Komisji Handlu i Usług. W latach 1998-2002 był Radnym Rady Miasta Płocka uzyskując mandat z ugrupowania Akcja Wyborcza Solidarność. Aktywnie uczestniczył w działalności płockiego oddziału Ligi Krajowej.

Zbigniew Kazimierz Kamiński – urodził się 2 lutego 1939 roku w Kutnie. Ukończył w 1978 studia ekonomiczne na Uniwersytecie Łódzkim. Był członkiem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, z której został usunięty za „bliskie kontakty z Kościołem”. W 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność”, tworzył struktury związku w regionie kutnowskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowano go na okres prawie ośmiu miesięcy. Pracował w Państwowym Domu Pomocy Społecznej w Wojszycach gmina Kutno. W Sejmie działał w Komisji Systemu Gospodarczego i Polityki Przemysłowej. Po zakończeniu kadencji pełnił funkcję kierownika Urzędu Rejonowego w Kutnie i następnie zastępcy dyrektora Domu Pomocy Społecznej w tym mieście. Działał w Partii Chrześcijańskich Demokratów i w PPChD. W 2001 roku bezskutecznie kandydował do Sejmu z listy Akcji Wyborczej Solidarność Prawicy. Później przystąpił do „Prawa i Sprawiedliwości”, wchodzi w skład władz miejskich tego ugrupowania, a w latach 2006 i w 2010 z jego ramienia bez powodzenia kandydował do rady powiatu kutnowskiego. W 2013 roku, *za wybitne zasługi dla przemian demokratycznych w Polsce, za osiągnięcia w działalności państwowej i publicznej* został odznaczony przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Obecnie na emeryturze, mieszka w Kutnie.

Ostatecznie w wyborach do Senatu PRL kandydowali:

1. **Andrzej Bohdan Celiński** – kandydat Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”;
2. **Jakub Chojnacki** – lat 67, zamieszkały w Płocku, dr nauk politycznych, członek PZPR, w latach 1968-2002 Prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego;

-
3. **Stanisław Jakubowski** – lat 50, zamieszkały w Kutnie, lekarz-chirurg, ordynator Oddziału Chirurgicznego Szpitala w Kutnie, członek PZPR;
 4. **Mieczysław Lipowski** – lat 42, zamieszkały w Płocku, właściciel prywatnego zakładu budowlanego w Płocku, członek SD;
 5. **Stanisław Nawrocki** – lat 41, zamieszkały w Płocku, radca prawny Zakładu Energetycznego w Płocku, bezpartyjny, w latach 2003-2004 Przewodniczący Rady Miasta Płocka;
 6. **Jarosław Nowakowski** – lat 60, emerytowany nauczyciel z Sierpca, absolwent Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, członek PZPR;
 7. **Stanisław Stomma** – kandydat Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”;
 8. **Kazimierz Wyřebkowski** – lat 50, zamieszkały w Płocku, nauczyciel, Prezes Wojewódzkiego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Płocku.

Na listę kandydatów do Senatu miał także trafić znany płocki prawnik **Jerzy Keyna**, wtedy działacz Stowarzyszenia PAX i Przewodniczący Prezydium Rady Wojewódzkiej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego. Świadczy o tym tekst zamieszczony w „Tygodniku Płockim”³⁸, gdzie **Jerzy Keyna** został przedstawiony: *jako kandydat na senatora urodził się 29 stycznia 1935 r. w Warszawie w rodzinie robotniczej*. Oficjalnie nie są znane powody, dla których czołowa postać płockiego PRON-u formalnie nie została zgłoszona na listy wyborcze. W środowisku działaczy PZPR kolportowana była informacja, że **Jerzy Keyna** nie chciał brać udziału w wyścigu o mandat senatora, aby nie rozpraszać głosów zwolenników ówczesnej koalicji rządowej i wsparł kandydaturę **Jakuba Chojnackiego**. Być może zaistniała taka sytuacja, że Jerzy Keyna nie zebrał odpowiedniej ilości głosów poparcia pod swoją kandydaturą do Senatu. Źródła archiwalne podają, że w Płocku rozpatrywano 105 potencjalnych kandydatów popieranych przez lokalne władze komunistyczne, a za podstawowe

³⁸ *Nie uleczę wszystkich problemów. Z Jerzym Keyną rozmawia Dariusz Wysocki, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 20.*

kryterium udzielenia rekomendacji przyjęto zebranie wystarczającej liczby podpisów³⁹. Warto przypomnieć, że w wyborach do Senatu strona koalicji rządowej, jak i strona opozycyjna zmobilizowały spore grupy osób znanych nie tylko z działalności politycznej. Zarejestrowano osoby powszechnie znane i cenione przez ogół środowiska (aktorów, filmowców, sportowców, dziennikarzy, pisarzy itp.). Komitet Obywatelski „Solidarność” w Suwałkach reprezentował reżyser **Andrzej Wajda**, w Opolu znany dziennikarz, pisarz i publicysta **Edmund Osmańczyk**, w Olsztynie pisarz **Erwin Kruk**, w Krośnie aktor **Gustaw Holoubek** i pisarz **Andrzej Szczypiorski**, w Bydgoszczy dziennikarz **Aleksander Paszyński**, a w Chełmie aktor **Andrzej Szczepkowski**. Przeciwnicy Komitetu zgromadzili także sporo znanych osobistości lansowanych przez środki przekazu. W Warszawie kandydowali, m.in. **Marek Kotański** – legendarny twórca „Monaru”, **Jerzy Robert Nowak** – dziennikarz z SD, dzisiaj publicysta związany z „Radiem Maryja” i „Naszym Dziennikiem”, **Longin Pastusiak** – dziennikarz, członek PZPR, późniejszy marszałek Senatu RP, **Tadeusz Sznuć** – dziennikarz, spiker radiowy i prezynter telewizyjny, w Bydgoszczy w szranki wyborcze stanął **Jan Glemb**, brat Prymasa Polski Józefa Glempa, w Ciechanowie o senatorski mandat walczył jeden z dzisiejszych liderów PSL **Stanisław Żelichowski**, w Częstochowie PZPR wystawiła prezentera Dziennika Telewizyjnego **Andrzeja Bilika**, w Katowicach o głosy wyborców zabiegał kardiochirurg **Zbigniew Religa** i pisarz **Wilhelm Szewczyk**, w Kielcach przedsiębiorca **Witold Zaraska**, w Koszalinie **Aleksander Kwaśniewski** – późniejszy Prezydent RP, w Krakowie profesor **Aleksander Krawczuk** i aktor **Jerzy Trela**, w Lublinie kosmonauta i członek WRON **Mirosław Hermaszewski**, w Łodzi współprowadzący popularny program telewizyjny „997” funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej **Jan Płócienniczak**, w Opolu dziennikarz telewizyjny i radiowy **Karol Szyndzielorz**, w Siedlcach biznesmen i minister gospodarki **Mieczysław Wilczek**, w Skierniewicach późniejszy premier **Leszek Miller**, we Włocławku przedsiębiorca **Dariusz Przywieczerski**.

Natomiast na listach wyborczych do Sejmu PRL w województwie płockim znaleźli się:

³⁹ P. Codogni, *Wybory czerwcowe 1989 roku*, Warszawa 2012, s. 184-185.

Mandat nr 287 w Płocku (przynależny członkom PZPR)

1. **Krzysztof Marian Bieńkowski** – lat 34, inżynier mechanik, zamieszkały w Płocku, Przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej w Płocku;
2. **Eugeniusz Korsak** – lat 47, magister inżynier przetwórstwa ropy naftowej, zamieszkały w Płocku, kierownik Zakładowego Biura Projektów „Petrochemia” w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych;
3. **Kazimierz Pokrętowski** – lat 37, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne w Niemczewie gmina Drobin;
4. **Władysław Skalny** – lat 51, inżynier chemik, zamieszkały w Płocku, pracownik Zakładowego Biura Projektów „Petrochemia” w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych, działacz Ligi Ochrony Przyrody;
5. **Wanda Sokołowska** – lat 48, nauczycielka, zamieszkała w Płocku, dyrektorka Liceum Medycznego w Płocku;
6. **Alojzy Janusz Żurawski** – lat 54, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne w Gorzewie gmina Sierpc.

Mandat nr 288 w Płocku (przynależny bezpartyjnym)

1. **Piotr Paweł Bronowski** – lat 35, inżynier pożarnictwa, zamieszkały w Płocku, działacz PRON-u i Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, pracownik Wojewódzkiej Komendy Straży Pożarnej w Płocku;
2. **Maria Stepniak** – kandydatka Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”;
3. **Grzegorz Woźniak** – lat 33, technik mechanik, zamieszkały w Płocku, Komendant Chorągwi Płockiej Związku Harcerstwa Polskiego.

Mandat nr 289 w Płocku (przynależny bezpartyjnym)

1. **Ryszard Kuliński** – lat 31, technik mechanik, zamieszkały w Płocku, Przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej w Płocku;
2. **Jarosław Ryszard Pardyka** – lat 30, adwokat w Zespole Adwokackim nr 1 w Płocku, zamieszkały w Płocku, Przewodniczący Rady Miejskiej PRON w Płocku;

3. **Tadeusz Ścieszko** – kandydat Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”;
4. **Tadeusz Załęski** – lat 46, technik mechanik, prowadzący warsztat naprawy sprzętu RTV i indywidualne gospodarstwo rolne w Starej Białej.

Mandat nr 290 w Kutnie (przynależny członkom PZPR)

1. **Janina Kuś** – lat 47, nauczycielka, zamieszkała w Witonii, Naczelnik gminy Witonia;
2. **Henryk Lesiak** – lat 57, nauczyciel, zamieszkały w Kutnie, Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kutnie;
3. **Karol Podleśny** – lat 38, inżynier pożarnictwa, zamieszkały w Gostyninie, komendant rejonowy Straży Pożarnej w Gostyninie;
4. **Andrzej Stelmaszewski** – lat 43, ekonomista, zamieszkały w Kutnie, Prezes Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej „Pionier” w Kutnie;
5. **Andrzej Szczepański** – lat 39, ekonomista, zamieszkały w Krośniewicach, pracownik Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Krośniewicach oddelegowany do pracy na stanowisku przewodniczącego Związku Zawodowego Pracowników Spółdzielczości Mleczarskiej PRL;
6. **Ryszard Szmaja** – lat 48, nauczyciel, zamieszkały w Topoli Królewskiej gmina Łęczyca, dyrektor Szkoły Podstawowej w Daszynie;
7. **Michał Lucjan Wojnarowski** – lat 43, inżynier rolnik, zamieszkały w Łącku, dyrektor Państwowego Stada Ogierów w Łącku.

Mandat nr 291 w Kutnie (przynależny członkom ZSL)

1. **Bogusław Balcerzak** – lat 43, inżynier rolnik, zamieszkały w Kleniewie gmina Gostynin, przewodniczący Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Kleniewie;
2. **Tadeusz Chudzyński** – lat 52, technik rolnik, zamieszkały w Wólce Wysokiej gmina Sanniki, właściciel gospodarstwa rolnego;
3. **Zygmunt Kaliński** – lat 51, inżynier rolnik, zamieszkały w Kutnie, dyrektor Banku Spółdzielczego w Kutnie;

-
4. **Waldemar Pawlak** – lat 30, inżynier mechanik, zamieszkały w Kamionce gmina Pacyna, prowadził indywidualne gospodarstwo rolne, późniejszy dwukrotny Prezes Rady Ministrów RP;
 5. **Andrzej Karol Trzaskalski** – lat 43, inżynier ogrodnik, zamieszkały w Różanowicach gmina Krzyżanów, prowadzi własne gospodarstwo ogrodnicze, poseł na Sejm PRL IX kadencji z listy ZSL;

Mandat nr 292 w Kutnie (przynależny bezpartyjnym)

1. **Helena Galus** – lat 40, technik chemik, zamieszkała w Kutnie, pracownica Kutnowskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w Kutnie, posłanka na Sejm PRL VIII i IX kadencji;
2. **Zbigniew Kazimierz Kamiński** – kandydat Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”;
3. **Elżbieta Stanisława Lewandowska** – lat 44, nauczycielka, zamieszkała w Gostyninie, zastępca dyrektora w Zespole Szkół Zawodowych w Gostyninie.

Obwieszczenie Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Płocku o zgłoszonych kandydatach na senatorów wybieranych w województwie płockim zostało opublikowane z datą 12 maja 1989 roku, natomiast obwieszczenia Okręgowych Komisji Wyborczej w Płocku i Kutnie zawierające listę kandydatów na posłów w okręgach nr 75 i 76 zostały opublikowane z datą 11 maja 1989 roku.

Zgodnie z ówczesnie obowiązującą ordynacją wyborczą do Sejmu PRL, aby móc zgłosić kandydata na posła, zgłoszenie należało potwierdzić, m.in. podpisami co najmniej 3000 wyborców z danego okręgu⁴⁰. Taka sama liczba podpisów wyborców popierających obowiązywała w wyborach do Senatu PRL⁴¹.

6 maja 1989 roku Wojewódzka Komisja Wyborcza w Płocku wydała „Protokół z rejestracji kandydata na senatora” **Andrzeja Bohdana Celińskiego** z Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

⁴⁰ Art. 41 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji na lata 1989-1993 (Dz.U. Nr 19, poz. 102).

⁴¹ Art. 6 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 19, poz. 103).

Zgłoszenia dokonali: **Jarosław Kozanecki**, **Jerzy Tokarczyk** i **Longin Garkowski**⁴². Zgłoszenie zostało poparte ponad 24 tysiącami podpisów wyborców z województwa płockiego⁴³. Tego samego dnia dokonano rejestracji drugiego kandydata Komitetu **Stanisława Stommy**, którego poparło ponad 18 tysięcy wyborców⁴⁴.

W protokole Okręgowej Komisji Wyborczej w Płocku z dnia 8 maja 1989 roku⁴⁵ odnotowano, że przedstawiciele Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” **Elżbieta Sukiennik** i **Zbigniew Poliński** zgłosili kandydatów do Sejmu PRL: **Marię Stępnia** (do zgłoszenia załączono podpisy, których weryfikację zakończono na liczbie 6640) i **Tadeusza Ścieszko** (dostarczono 12912 podpisów, a ich weryfikację zakończono na liczbie 4976). Zdecydowana większość podpisów popierających kandydatów Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” była zbierana po zakończeniu mszy świętych w poszczególnych parafiach. Zdarzało się też, że do biura Komitetu przychodziły pojedynczo osoby, które składały podpisy popierające tych kandydatów. Nawet przez chwilę nie czuło się zagrożenia, że podpisy w określonej ustawą ilości i w określonym czasie mogą nie zostać zebrane.

Ostatniego dnia rejestracji kandydatów do Sejmu PRL (termin upływał 10 maja 1989 roku o godz. 24.00) zarejestrowano następujących kandydatów⁴⁶:

- **Eugeniusza Korsaka** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano 5697 podpisów pod zgłoszeniem;
- **Alojzego Janusza Żurawskiego** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano 3190 podpisów pod zgłoszeniem;
- **Krzysztofa Mariana Bieńkowskiego** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano 4078 podpisów pod zgłoszeniem;
- **Kazimierza Pokrętowskiego** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano ponad 3000 podpisów pod zgłoszeniem;

⁴² Kopia protokołu w archiwum autora.

⁴³ J. Szperkowicz, *Ostry start kampanii wyborczej*, „Gazeta Wyborcza”, 1989, nr 1.

⁴⁴ *op. cit.*

⁴⁵ *Protokół Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 75 w Płocku z dnia 8 maja 1989 roku*, Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 50/859/0.

⁴⁶ *Protokół Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 75 w Płocku z dnia 10-11 maja 1989 roku*, Archiwum Państwowe w Płocku, sygn. 50/859/0.

-
- **Wandę Sokołowską** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano 3002 podpisy pod zgłoszeniem;
 - **Władysława Skalnego** (mandat nr 287 dla PZPR) – zweryfikowano 3000 podpisów pod zgłoszeniem;
 - **Pawła Bronowskiego** (mandat nr 288 dla bezpartyjnych) – zweryfikowano 3545 podpisów pod zgłoszeniem;
 - **Grzegorza Woźniaka** (mandat nr 288 dla bezpartyjnych) – zweryfikowano 3038 podpisów pod zgłoszeniem;
 - **Ryszarda Kulińskiego** (mandat nr 289 dla bezpartyjnych) – zweryfikowano 3284 podpisy pod zgłoszeniem;
 - **Jarosława Ryszarda Pardykę** (mandat nr 289 dla bezpartyjnych) – zweryfikowano 4285 podpisów pod zgłoszeniem;
 - **Tadeusza Załęskiego** (mandat nr 289 dla bezpartyjnych) – zweryfikowano 3412 podpisów pod zgłoszeniem.

Ponadto, zgodnie z ustaleniami „okrągłego stołu” i na podstawie przepisów art. 44 ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji na lata 1989-1993, 4 czerwca 1989 roku głosowano w całej Polsce na tzw. „listę krajową”. Prawo zgłoszenia takiej listy przysługiwało wyłącznie *porozumieniu naczelnych władz* PZPR, ZSL, SD, Stowarzyszenia PAX, UChS, PZKS oraz PRON. W związku z tym władze tych ugrupowań zgłosiły listę 35 kandydatów⁴⁷:

1. **Władysław Baka**, lat 45, profesor ekonomii, sekretarz KC PZPR.
2. **Kazimierz Barcikowski**, lat 62, ekonomista, zastępca przewodniczącego Rady Państwa, członek PZPR.
3. **Stanisław Józef Ciosek**, lat 50, ekonomista, sekretarz KC PZPR, sekretarz generalny Rady Krajowej PRON.
4. **Józef Czyrek**, lat 61, ekonomista, sekretarz KC PZPR, wiceprzewodniczący Rady Krajowej PRON.
5. **Wiesław Gwiżdż**, lat 55, pedagog, prezes Zarządu Krajowego polskiego Związku Katolicko-Społecznego.

⁴⁷ Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 maja 1989 r., www.archiwaprzelomu.pl.

6. **Mieczysław Aleksander Jakubowski**, lat 55, ekonomista, rzemieślnik, wiceprzewodniczący Centralnego Komitetu SD.
7. **Jerzy Józwiak**, lat 52, prawnik, przewodniczący Centralnego Komitetu SD.
8. **Marek Romuald Kabat**, lat 58, filolog, sekretarz Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX.
9. **Jan Kaczmarek**, lat 69, profesor nauk technicznych, prezes Naczelnej Organizacji Technicznej, członek PZPR.
10. **Stanisław Kania**, lat 62, ekonomista, poseł na Sejm, członek PZPR.
11. **Jerzy Kawalerowicz**, lat 67, reżyser filmowy, członek PZPR.
12. **Czesław Kiszczak**, lat 64, żołnierz zawodowy, minister Spraw Wewnętrznych, członek PZPR.
13. **Zenon Komender**, lat 66, publicysta, zastępca przewodniczącego Rady Państwa, przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX.
14. **Zofia Kowalczyk**, lat 44, rolniczka prowadząca własne gospodarstwo rolne, członek Naczelnego Komitetu ZSL.
15. **Mikołaj Kozakiewicz**, lat 64, profesor socjologii oświaty, członek Naczelnego Komitetu ZSL.
16. **Bogdan Królewski**, lat 45, inżynier rolnik, ekonomista, sekretarz Naczelnego Komitetu ZSL.
17. **Wiktor Marek Leyk**, lat 38, dziennikarz, wiceprezes Zarządu Krajowego UChS.
18. **Elżbieta Łęcznarowicz**, lat 42, pedagog, przewodnicząca Zarządu Głównego Ligi Kobiet Polskich.
19. **Dominik Ludwiczak**, lat 49, rolnik prowadzący własne gospodarstwo rolne, wiceprezes Naczelnego Komitetu ZSL.
20. **Jarema Maciszewski**, lat 59, profesor historii, rektor Akademii Nauk Społecznych, członek PZPR.
21. **Janusz Maksymiuk**, lat 42, inżynier rolnik prowadzący własne gospodarstwo rolne, przewodniczący Rady Głównej Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, członek PZPR.

-
22. **Roman Malinowski**, lat 54, ekonomista, marszałek Sejmu PRL, prezes Naczelnego Komitetu ZSL.
 23. **Jan Mieloch**, lat 59, ekonomista, dyrektor Zjednoczonych Zespołów Gospodarczych, członek Stowarzyszenia PAX.
 24. **Alfred Miodowicz**, lat 60, hutnik, przewodniczący Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, członek PZPR.
 25. **Kazimierz Morawski**, lat 60, dziennikarz-publicysta, prezes Zarządu Krajowego Unii Chrześcijańsko-Społecznej, członek Rady Państwa.
 26. **Kazimierz Olesiak**, lat 52, ekonomista, wiceprezes Rady Ministrów i minister Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej, członek ZSL.
 27. **Franciszek Mieczysław Rakowski**, lat 63, historyk, prezes Rady Ministrów, członek PZPR.
 28. **Florian Siwicki**, lat 64, żołnierz zawodowy, minister Obrony Narodowej, członek PZPR.
 29. **Józef Szawiec**, lat 41, administratywista, sekretarz Centralnego Komitetu SD.
 30. **Tadeusz Szelachowski**, lat 57, lekarz medycyny, zastępca przewodniczącego Rady Państwa, wiceprezes Naczelnego Komitetu ZSL.
 31. **Szymon Szurmiej**, lat 66, reżyser-aktor, poseł na Sejm, członek PZPR.
 32. **Edward Szymański**, lat 53, ekonomista, kierownik wydziału w Komitecie Centralnym PZPR.
 33. **Władysław Szymański**, lat 48, ekonomista, pracownik naukowy SGPiS, członek Rady Państwa, poseł na Sejm, członek ZSL.
 34. **Stanisław Śliwiński**, lat 51, inżynier rolnik, ekonomista, sekretarz Naczelnego Komitetu ZSL.
 35. **Adam Zieliński**, lat 58, profesor nauk prawnych, prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Głosowanie na listę krajową odbywało się w całym kraju, we wszystkich obwodowych komisjach wyborczych. Posłami z listy krajowej mogli zostać tylko ci kandydaci, którzy uzyskali 50% ważnie oddanych głosów w skali całego kraju.

V. Kampania wyborcza Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku

Kluczowym momentem kampanii wyborczej Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku była wizyta Lecha Wałęsy 7 maja 1989 roku. **Lech Wałęsa** tak wspomina wizytę w Płocku: *7 maja pojechałem na wiec wyborczy do Płocka, gdzie rozpocząłem pobyt od uczestnictwa w procesji z relikwiami św. Zygmunta (patrona Płocka). Następnie przedstawiłem licznie zebranym mieszkańcom kandydatów na senatorów z tego regionu i trochę pogadałem. Jeśli nie wygramy wyborów – powiedziałem – to nie narzekajcie na Wałęsę, tylko na siebie”. Podobne zdania wygłaszałem później przez cztery tygodnie w dziesiątkach innych miast.⁴⁸ Można zatem przyjąć, że wizyta **Lecha Wałęsy** była nie tylko początkiem kampanii wyborczej Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Płocku, ale jednocześnie początkiem kampanii wyborczej komitetu w całej Polsce. Relację z pobytu Lecha Wałęsy w Płocku zamieściły trzy gazety: „Gazeta Wyborcza”⁴⁹, „Tygodnik Płocki”⁵⁰ oraz „Petro-Echo”⁵¹. Dziennikarka „Petro-Echa” pisała: *Przy głównym wejściu na scenę olbrzymi transparent: „Płock wita Lecha Wałęsę!”. Wszędzie powiewają biało-czerwone flagi! Nastrój podniosły, coś z atmosfery dawnych patriotycznych manifestacji unosi się w powietrzu. Ludzie, nawet ci, którzy przypadkowo znaleźli się na wyjątkowo pięknej tego dnia Skarpie, szybko stają się uczestnikami zdarzeń. Spotkanie **Lecha Wałęsy** z mieszkańcami Płocka w amfiteatrze poprzedziły uroczystości religijne: Po mszy w kościele św. Bartłomieja rusza procesja do XII-wiecznej Bazyliki Katedralnej. Obok biskupa Zygmunta Kamińskiego idzie Lech Wałęsa. Za nim tłum z transparentami, na których widnieją ogromne napisy „Solidarność” i hasła...⁵². Jerzy Szperkowicz z „Gazety Wyborczej” odnotował: *W czasie mszy św. ksiądz biskup Zygmunt Kamiński zachęcając wiernych do zgody i solidarności w budowie nowej Polski, wezwał do liczenia się także z głosem tych, którzy myślą inaczej, a nawet przeciwstawnie do nas.***

⁴⁸ L. Wałęsa, *Droga do wolności, 1985-1990 decydujące lata*, Warszawa 1991, s. 131.

⁴⁹ Patrz przypis 42.

⁵⁰ Z. Buraczyński, *Lech Wałęsa upomina i tłumaczy*, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 20.

⁵¹ M. Gurda, *Lech Wałęsa w Płocku. Vox populi, vox...!*, „Petro-Echo” 1989, nr 19.

⁵² Z. Buraczyński, *tamże*.

Za stołem umieszczonym na scenie amfiteatru zasiedli: **Jarosław Kozanecki** (prowadzący wiec), **Jerzy Tokarczyk**, który przywitał gości oraz tłumnie zebranych mieszkańców Płocka i okolic, ksiądz **Marek Smogorzewski**, **Lech Wałęsa** oraz kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” do parlamentu: **Stanisław Stomma**, **Maria Stępiak**, **Tadeusz Ścieszko**, **Zbigniew Kamiński** i **Andrzej Celiński**. Zwracając się do uczestników wiecu, **Wałęsa** powiedział, m.in.: *Jeśli przegramy, to nie narzekajcie na Wałęsę, narzekajcie sami na siebie*⁵³ i dalej: *Do szkół się nie nachodziłem (...) dlatego stucham was, uczyć się od was, by korygować swe decyzje. Staram się, abyśmy szli razem i wspólnie się uzupełniali. Jestem dumny z tego, że moje słowa kto chce może słuchać z polskiej telewizji i z polskiego radia.(...) W Polsce niezbędny jest postęp gospodarczy, aby nasz kraj nie stał się zapleczem Europy. Mając zatem szanse trzeba wykorzystywać realne możliwości*⁵⁴. Głos zabierali także kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. **Stanisław Stomma** zapewniał, że w Senacie będzie dbał o interesy województwa płockiego, **Andrzej Celiński** poruszył temat samorządności terytorialnej, **Maria Stępiak** nawiązała do hasła „Bóg, honor, Ojczyzna”, które przyświeca jej w działalności społecznej, **Tadeusz Ścieszko** mówił o ochronie środowiska naturalnego i uporządkowaniu systemu ekonomicznego, a **Zbigniew Kamiński** o naprawie spraw Rzeczypospolitej. Wiec rozpoczął się wystęпами zespołu wokalnego „Vox Clamantis” z parafii pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela w Płocku, a zakończył się wspólnym odśpiewaniem hymnu narodowego.

Spotkań kandydatów Komitetu do Sejmu i Senatu było wiele. Na przykład w Gostyninie z pracownikami ówczesnych Zakładów Sprzętu Oświeceniowego „Polam” spotkał się **Andrzej Celiński**, a wiec prowadził znany aktor **Krzysztof Kowalewski**. Na kilka dni przed wyborami do Płocka przyjechał **Tadeusz Mazowiecki** (wówczas redaktor naczelny „Tygodnika Solidarność”) i wspólnie z kandydatami Komitetu wziął udział w mityngu wyborczym, który się odbył w sali Domu Technika przy ul. Wieczorka (dzisiaj Kazimierza Wielkiego). Mazowiecki przywiózł wtedy pierwszy numer reaktywowanego „Tygodnika Solidarność” i kilkaset egzemplarzy w cenie 140 zł rozeszło się niczym świeże bułeczki.

⁵³ J. Szperkowicz, *tamże*.

⁵⁴ Z. Buraczyński, *tamże*.



Spotkanie przedwyborcze 1.06.1989 (od lewej Zbigniew Kamiński, Maria Stępiak, Tadeusz Mazowiecki, Jarosław Kozanecki, Stanisław Stomma)

Ówczesne spotkania kandydatów Komitetu w województwie płockim znalazły się też w skromnych relacjach prasowych. **Jerzy Szperkowicz** w „Gazecie Wyborczej” opisał wizytę **Andrzeja Celińskiego, Marii Stępiak i Tadeusza Ścieszko** w Drobinie⁵⁵, natomiast w „Petro-Echu” zrelacjonowano spotkanie tych samych kandydatów Komitetu w sali kinowej budynku dyrekcji MZRiP z pracownikami kombinatu⁵⁶. Zacytowano wypowiedź **Andrzeja Celińskiego** z grubsza określającą program polityczny, społeczny i gospodarczy Komitetu: *Chodzi tu o zmiany systemu politycznego, zmiany reguł gry ekonomicznej i zmiany systemu traktowania umów i grup społecznych w kraju. Sprawy partykularne, jednostkowe są sprawami dalszymi. Zebrani zadawali też pytania: Czy Lech Wałęsa będzie popierał kandydaturę gen. W. Jaruzelskiego na prezydenta?, Jak wygląda sprawa zabezpieczenia wyborów ze strony Komitetu Obywatelskiego ?, Czy „Solidarność” odzyska swój majątek?*

⁵⁵ J. Szperkowicz, *Ekstrema prze do parlamentu*, „Gazeta Wyborcza” 1989, nr 8.

⁵⁶ („S”), „*My nie idziemy po władzę, idziemy upomnieć się o swoje prawa*”, „Petro-Echo” 1989, nr 21.

Relacja jednego ze spotkań przedwyborczych znalazła się w załączniku do „Informacji dziennej” z dnia 2 czerwca 1989 roku, jaką dla najważniejszych osób w PRL (m.in. **Wojciechowi Jaruzelskiemu** i **Mieczysławowi Rakowskiemu**) przygotowywały służby podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych⁵⁷. W tajnym raporcie opisano „Przebieg spotkania przedwyborczego w Fabryce Maszyn Żniwnych w Płocku w dniu 24 ub. m. [24 maja 1989 r.] z udziałem kandydatów do Sejmu i Senatu z ramienia Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Autor doniesienia przedstawił przebieg wydarzenia zorganizowanego przez Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność” FMŻ z udziałem **Andrzeja Celińskiego, Marii Stępnia**k i **Tadeusza Ścieszko**, któremu przewodniczył Przewodniczący NSZZ „Solidarność” w FMŻ **Jan Ignaczewski**. W tej nad wyraz dokładnej relacji znalazły się spore fragmenty wypowiedzi kandydatów. Według „skrupulatnego sprawozdawcy” wypowiedzi przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego miały charakter szczególnie konfrontacyjny. **Andrzej Celiński** miał powiedzieć, m.in.: *Jest z nami źle, bo jesteśmy źle rządzeni, gdyż cały system rządów od dołu do góry jest wbrew zdrowemu rozsądkowi, a także jest przeciwny dominującym wartościom w społeczeństwie i jest przeciwny temu społeczeństwu. System ten został Polsce narzucony i po 45 latach, także dla obozu władzy, nie ulega wątpliwości, że nie nadaje się on do żadnego kraju. Przy „okrągłym stole” nie uzyskaliśmy wolnej Polski ani wolnych wyborów. Uzyskaliśmy jednak nadzieję, że wchodzimy w ostatni 4-letni okres odchodzenia od komunizmu w Polsce. (...) Wybory muszą być konfrontacją, bo się walczy o miejsca. Zróbcie wybory do rad gminnych, do samorządów miejskich, zaczniście budować od dołów, bo tam się głośuje na ludzi. **Tadeusz Ścieszko** poświęcił swoje wystąpienie sprawom ekologii i ochrony środowiska oraz zaprezentował swój pogląd, że w przedsiębiorstwach powinna być wprowadzona własność pracownicza oraz wielosektorowość produkcji, bowiem sektor uspołeczniony jest obdarzony wadami nieefektywności i marnotrawstwa, a przez 40 lat reformowania naszej gospodarki w zasadzie pomnożyło się patologię systemu. **Maria Stępnia**k skoncentrowała się na problemach wsi i rolnictwa. Stwierdziła, że praca na roli wtedy zyska poszanowanie, jeśli rolnik będzie właścicielem, a nie dzierżawcą. Powtórzyła zarzuty stawiane*

⁵⁷ Sytuacja w kraju 2-12.VI.1989. Informacjeienne Nr 130/2740 – 139/2749, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, sygn. IPN BU 1585/2314.

„Igloopolowi”, że otrzymuje dotacje 1,2 mln zł do każdego hektara upraw. W odpowiedzi na pytania zebranych Celiński uznał, że z PZPR wyłoni się partia opozycyjna, do której wejdą jej dotychczasowi członkowie niegodzący się z obecną rzeczywistością.

ZAŁĄCZNIK DO INFORMACJI DZIENNEJ, 1989.06.02.

T A J N E

Przebieg spotkania przedwyborczego w Fabryce Maszyn Żniwnych w Płocku w dniu 24 ub.m. z udziałem kandydatów do Sejmu i Senatu z ramienia Komitetu Obywatelskiego "Solidarności"

W spotkaniu przedwyborczym zorganizowanym przez KZ NSZZ "S" Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku uczestniczyło około 30 osób (spośród ok. 3750 zatrudnionych). Ze strony Komitetu Obywatelskiego "S" uczestniczyli : A. Celiński, T. Ścieszko i Maria Stępień. Spotkanie prowadził przewodniczący KZ NSZZ "S" FMŻ - Jan Ignaczewski.

Wypowiedzi przedstawicieli Komitetu Obywatelskiego miały charakter szczególnie konfrontacyjny. Na szczególną uwagę zasługują następujące wystąpienia :

A. CELIŃSKI stwierdził m.in. że :

- "Jest nam źle , bo źle jesteśmy rządzeni, gdyż cały system rządów od dołu do góry jest wbrew zdrowemu rozsądkowi, a także jest przeciwny dominującym wartościom w społeczeństwie i jest przeciwny temu społeczeństwu. System ten został Polsce narzucony i po 45 latach, także dla obozu władzy, nie ulega wątpliwości, że nie nadaje się on do żadnego kraju" ;

"Przy "okrągłym stole" nie uzyskaliśmy wolnej Polski, ani wolnych wyborów. Uzyskaliśmy jednak nadzieję, że wchodzimy w ostatni 4-letni okres odchodzenia od komunizmu w Polsce. Nie boję się użyć tego sformułowania, za które telewizja bije nas, że wchodzimy w okres demontażu komunizmu w Polsce, gdyż ustrój ten się nie sprawdził".

Mówiąc o członkach partii ocenił, iż "te 2 czy 3 miliony ludzi w naszym kraju realizuje swoje prywatne interesy, zachowując odpowiednie legitymacje i udając, że jest to ich służba dla narodu. Nie jest to służba dla narodu, ale i dla komunizmu, któremu chcieliby służyć, jest to służba sobie, własnej rodzinie".

Stwierdził następnie, że "wybory muszą być konfrontacją, bo się walczy o miejsca. Zróbcie wybory do rad gminnych, do samorządów miejskich, zaczniście budować od dołów, bo tam się głosuje

na ludzi. Po co zaczynać od góry, kiedy to jest sztuczne? Obecnie najważniejszą sprawą jest tworzenie samorządów terytorialnych".

Ponadto poinformował, że "... najbardziej strzeżonym obiektem w Warszawie jest budynek Centrum Badania Opinii Społecznych. Okazuje się, że wyniki badania opinii publicznej dają ogromną, daleko większą niż oczekiwano przewagę "Solidarności", jeżeli idzie o wybory, o nastawienie ludzi. Jeden z pracowników CBOS, uczestnik "okrągłego stołu" ze strony rządowej powiedział, że władze liczyły na 1/4 miejsc w Senacie, a dziś mogą liczyć na jedno, najwyżej 4-5 miejsc na 100 senatorów."

T. ŚCIESZKO poświęcił swoje wystąpienie sprawom ekologii i ochrony środowiska oraz zaprezentował swój pogląd, iż w przedsiębiorstwach powinna być wprowadzona własność pracownicza oraz wielosektorowość produkcji, bowiem sektor uspołeczniony jest obdarzony wadami nieefektywności i marnotrawstwa. Stwierdził, że "obecny system polityczny w Polsce nie ujmuje źródeł efektywności człowieka w dziedzinie gospodarczej, nie daje możliwości motywacyjnych. Przez 40 lat reformowania naszej gospodarki w zasadzie pomnożyło się patologię systemu".

Maria STEPIEŃ skoncentrowała się na problemach wsi i rolnictwa. Stwierdziła, że praca na roli wtedy zyska poszanowanie, jeśli rolnik będzie właścicielem, a nie dzierżawcą. Powtórzyła zarzuty stawiane "Igloopolowi", że otrzymuje dotacje 1,2 mln zł do każdego hektara upraw.

Odpowiadając na pytania uczestników spotkania A. CELIŃSKI powiedział:

- "... amnestią powinny być objęte takie osoby jak - Zdzisław Najder, Romuald Spasowski i Zdzisław Rurarz. Żaden z nich nie zdradził kraju, co najwyżej zdradził władzę" ;
- "... możliwość zgłaszania na listy partyjne swoich ludzi była rozważana. Znam takie dwa przypadki ze Szczecina, gdzie na listę "partyjnych wpisano pewnego kolejarza, który cieszy się absolutnym zaufaniem "Solidarności" i z Gdańska, gdzie wpisano Tadeusza FISZBACHA, b. I sekretarza tamtejszego KW PZPR, z-cę członka Biura Politycznego z 1981 roku".

- 3 -

Ponadto A. CELIŃSKI wyraził opinię, że "władza proponuje niektórym swoim przedstawicielom zajmującym eksponowane stanowiska przejście do sektora prywatnego". Stwierdził, że : "... jeśli jest to przejście za własne pieniądze, to nas nie obchodzi. Problem zaczyna się wtedy, kiedy oni uwłaszczają własny aparat partyjny, dając im do ręki część majątku narodowego". Podał następujące przykłady :

- w Gdańsku dyrektorzy "z nomenklaturą" wchodzą w spółki z własnymi przedsiębiorstwami, wpłacając jako swój udział 100 tys. zł. Natomiast ich zyski są wielokrotnie większe od udziału ;
- w Warszawie notowane są przypadki spółki urzędnika z własnym urzędem.

W sprawie tej A. CELIŃSKI wyraził pogląd, że jeśli taka procedura będzie miała miejsce, to "Solidarność" będzie bezwzględna i dojdzie do rewolucji, gdyż "oni" - jak się wyraził - "przechycą majątek narodowy do swoich kieszeni , a to oznacza wojnę". (...) "Jeżeli wojnę tę przegramy, to wycofujemy się z Sejmu i Senatu, żeby nie brać na siebie odpowiedzialności i nie dać fałszywego świadectwa systemowi".

A. CELIŃSKI przewiduje, że z PZPR wyłoni się partia opozycyjna, do której wejdą jej dotychczasowi członkowie nie godzący się z obecną rzeczywistością.

Otrzymują :

Tow. Wojciech Jaruzelski
Tow. Mieczysław F. Rakowski

Załącznik do informacji dziennej dla najwyższych władz PRL z przebiegu spotkania wyborczego w FMŻ (IPN)

Jedyną gazetą, która nie relacjonowała spotkań kandydatów Komitetu z wyborcami był „Tygodnik Płocki” (pismo PZPR). Oprócz tekstu poświęconego wizycie **Lecha Wałęsy** w Płocku, gazeta praktycznie nie zauważała wyborczych działań Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Na łamach tygodnika ukazały się wywiady, reportaże, teksty promujące niemalże wszystkich kandydatów do parlamentu z województwa płockiego, za wyjątkiem tych, którzy kandydowali z Komitetu, jeśli nie liczyć złośliwego felietonu OB.SERWATORA (**Bogdana Iwańskiego**) pt. „Senatorzy”⁵⁸. Autor napisał: *Z opozycjonistów kandydują u nas dwaj panowie Stanisław Stomma i Andrzej Celiński. O jednym z nich wiadomo u nas sporo. Prawdopodobnie w Płocku jeszcze nie był, ale to nic nie szkodzi. W trakcie swego osiemdziesięciodziesięcioletniego życia słyszał o nas i czytał, może wszystkiego nie zapomniał. Tylko z tą pamięcią. Czy nie zapomni, że społeczność woj. płockiego go wybrała ? (Jeśli wybierze...) O wiele mniej wiemy o drugim panu. Podobno jest jakoś związany z Wyszogrodem. Zastrzegając się, że mam ogólny sentyment do ludzi przywożonych... w teczkach, dodam jedynie, że w przypadku wybrania może dojść do sytuacji, że będziemy mieli drugi most w Płocku z siedzibą w... Wyszogrodzie.* Tak pismo PZPR województwa płockiego przygotowywało się do demokratyzacji...

Kampania wyborcza wszystkich komitetów w województwie polegała głównie na spotkaniach z wyborcami i na eksponowaniu haseł wyborczych na plakatach, kolportażu ulotek i indywidualnych rozmowach z potencjalnymi wyborcami. Jednak kandydaci strony koalicyjnej mieli ogromne kłopoty z organizowaniem zebrań wyborczych, ponieważ zainteresowanie wyborców takimi imprezami było nad wyraz nikłe, natomiast kandydaci Komitetu odbyli spotkania we wszystkich gminach województwa płockiego. Zapełnione po brzegi świetlice, sale domów kultury, remiz, kin, stołówek, klas szkolnych, salek katechetycznych świadczyły o przeogromnym zainteresowaniu programem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Dochodziło nawet do paradoksalnych sytuacji, kiedy na zebrania organizowane przez Komitet przychodzili kandydaci np. z PZPR. Tak było np. w czasie spotkania (31 maja 1989 r.) kandydatów komitetu z pracownikami MZRiP, gdzie do dyskusji włączył się kandydat do mandatu przynależnego PZPR Władysław

⁵⁸ OB. SERWATOR (B. Iwański), *Senatorzy*, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 21.

Skalny. Dziennikarz „Petro-Echa” zanotował: (...) *w duchu pluralizmu poglądów w dyskusji wziął również udział konkurencyjny kandydat do Sejmu z Płocka p. Władysław Skalny (pracownik ZBP, członek PZPR, a równocześnie członek NSZZ „Solidarność”), wykorzystując tę okazję do przedstawienia własnego indywidualnego programu wyborczego.*⁵⁹ Do podobnej sytuacji, też z udziałem **Władysława Skalnego**, doszło na spotkaniu **Tadeusza Mazowieckiego** i kandydatów Komitetu w Domu Technika.

Komitet dysponował sporą ilością plakatów wyborczych, a w tamtych czasach nie było ustalonych jeszcze zasad ich eksponowania. Plakaty były zawieszane i wyklejane niemalże wszędzie: na płotach, murach, parkanach i ogrodzeniach, na elewacjach budynków, w wiatkach przystankowych, drzewach itp. we wszystkich gminach województwa. W Komitecie działała specjalna grupa młodych ludzi (studentów), która zajmowała się systemowo plakatowaniem terenu całego województwa mazowieckiego. Ekipę zorganizował **Andrzej Celiński**, a w jego skład weszli zaprzyjaźnieni z nim studenci, m.in. z Wydziału Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego **Wojciech Cejrowski** (dzisiaj znany podróżnik, autor książek podróżniczych i programów telewizyjnych) i **Jakub Wygnański** (obecnie czołowy działacz ruchu organizacji pozarządowych).

Kampania komitetu realizowana była za pieniądze uzyskane ze sprzedaży „cegiełek”. Bronisław Geremek w rozmowie z Jackiem Żakowskim powiedział: *ogromnym sukcesem była akcja cegiełkowa, która nie tylko pozwoliła nam zebrać poważne fundusze, ale także stworzyła nową formę organizowania się ludzi chcących wyrazić swoje poparcie dla „Solidarności”. Ci, co kupowali nasze cegiełki, mogli czuć się zaangażowani w kampanię wyborczą*⁶⁰. Z pozyskanych w ten sposób środków opłacano m.in. koszty funkcjonowania biura przy ul. 3 Maja 12 (czynsz, rachunki telefoniczne, materiały biurowe), koszty wynajmu sal na spotkania wyborcze, koszty zakupu paliwa do samochodów prywatnych służących do wyjazdów na spotkania wyborcze, wynajem miejsc zakwaterowania dla **Andrzeja Celińskiego** i **Stanisława Stommy**.

⁵⁹ („S”), „*My nie idziemy po władzę, idziemy upomnieć się o swoje prawa*”, „Petro-Echo” 1989, nr 21.

⁶⁰ *Rok 1989. Bronisław Geremek odpowiada Jacek Żakowski pyta*, Warszawa 1990, s. 168.

Za zbórkę funduszy wyborczych, prawidłowość ich wydatkowania oraz ostateczne rozliczenie odpowiadał skarbnik Komitetu **Longin Garkowski** i jego zastępcza **Jerzy Skibiński** (Kutno) oraz księgowá **Anna Słomińska**.

VI. Wyniki wyborów

W podręcznikach historii można dzisiaj znaleźć takie m.in. podsumowania czerwcowych wyborów: *W głosowaniu wzięło udział zaledwie 62% uprawnionych, co stanowiło duże zaskoczenie dla strony społecznej. Należy jednak zauważyć, że frekwencja była zaniżona przez fakt uwzględnienia na listach wyborczych osób, które wyemigrowały. Mimo to pierwsza tura wyborów, w której o wyborze decydowało uzyskanie co najmniej 50% ważnych głosów, stała się ogromnym sukcesem opozycji. Na 161 przewidzianych dla niej miejsc w Sejmie wprowadzono od razu 160 kandydatów, a na 100 miejsc w Senacie – 92 kandydatów. Koalicja rządowa zdołała wprowadzić zaledwie 3 kandydatów do Sejmu. Prestiżową klęską były wyniki głosowania na tzw. listę krajową, z której kandydowali głównie funkcjonariusze rządzącej ekipy. W chwili zadufania władzom wydawało się, że kandydaci ci uzyskają 50% poparcia, co wykazałoby ich popularność. Udało się tylko dwóm kandydatom...⁶¹ oraz Późnym wieczorem [4 czerwca 1989 r. – przyp. autora] sztab wyborczy PZPR, na podstawie napływających informacji zorientował się, że „zarysowały się wyraźne kontury porażki”. Po południu 5 czerwca wiadomo już było wszystkim, że „strona koalicyjna” poniosła sromotną klęskę. Przegrana okazała się większa niż kalkulowali najwięksi optymiści w obozie „solidarnościowym”: na 161 miejsc w Sejmie poddanym wolnym wyborom „drużyna Wałęsy” obsadziła 160, a na 100 krzesel senatorskich zdobyła 92. Na 35 kandydatów z listy krajowej, skupiającej znaczną część czołówki politycznej PZPR i jej sojuszników, mandaty zdobyli tylko dwaj, a zgodnie z ordynacją pozostali wyeliminowani, gdyż dla tej listy nie przewidywano w ogóle drugiej tury. Wieczorem rzecznik prasowy KC PZPR uznał porażkę, co można było traktować jako rezygnację z prób podważenia decyzji społeczeństwa.⁶²*

⁶¹ W. Roszkowski, *Historia Polski 1914-1990*, Warszawa 1991, s. 406.

⁶² A. Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*, Warszawa 1998, s. 581.

Mieczysław F. Rakowski wspomina: *podsumowując swoje wrażenia z kampanii wyborczej, przypomniałem sobie wyniki badań opinii publicznej, optymizm, którym tryskał Czarzasty [ówczesny sekretarz KC PZPR, odpowiedzialny w partii za kampanię wyborczą – przyp. autora] i ... psychicznie przygotowałem się na przegraną. Był to rodzaj ubezpieczenia się. Jeśli, mówiłem do siebie, okaże się, że jednak wyjdziemy na swoje, to uzyskam pewien komfort, jeśli przegramy, nie będzie to dla mnie zbyt wielkim szokiem.*⁶³ Atmosfera w obozie władzy była zmienna. Jeszcze w marcu 1989 roku czołowe postacie obozu rządzącego nie przewidywały takiej klęski, a raczej szykowano się na zwycięstwo. Dowodem na to niech będzie zakład, jaki 13 marca 1989 roku zawarli między sobą premier **Mieczysław F. Rakowski**, przewodniczący Komitetu ds. Młodzieży i Kultury Fizycznej **Aleksander Kwaśniewski**, rzecznik prasowy rządu **Jerzy Urban** oraz podsekretarz stanu w Urzędzie Rady Ministrów **Aleksander Borowicz**. **Rakowski** oceniał, że opozycja zdobędzie tylko 100 mandatów w Sejmie, **Kwaśniewski** wieszczył klęskę „Solidarności” i przyznał jej tylko 78 mandatów, **Urban** i **Borowicz** dawali trochę więcej dla opozycji, bo odpowiednio 110 i 120 miejsc. Natomiast w wyborach do Senatu **Rakowski** liczył, że ekipa rządząca zdobędzie 60 miejsc, **Kwaśniewski** przewidywał 50% miejsc dla opozycji i 50% dla koalicji rządowej, **Urban** wieszczył triumf władzy (56 mandatów), natomiast **Borowicz** (jako jedyny) zakładał zwycięstwo „Solidarności” i szacował, że „ekipa Wałęsy” zdobędzie 68 foteli w Senacie.⁶⁴

W województwie płockim kierownictwo PZPR uznało, że głównymi przyczynami klęski w wyborach były, m.in. nadmiar kandydatów PZPR i koalicji rządowej na listach do Sejmu i Senatu, co rozdrabniało głosy, partykularyzmy terenowe i środowiskowe, dezaprobata młodzieży, obojętność części społeczeństwa do tego, co się dzieje w kraju oraz głosowanie przeciwko niesprawnemu i niefunkcjonalnemu systemowi sprawowania rządów w Polsce⁶⁵.

⁶³ M.F. Rakowski, *Jak to się stało*, Warszawa 1991, s. 227.

⁶⁴ Akta Biura Prasowego Urzędu Rady Ministrów, sygn. URM BPR 289

⁶⁵ (jbn), *Obradowała egzekutywa KW PZPR*, „Tygodnik Płocki” 1989, r. 25. *Porażka, czy droga do wspólnego zwycięstwa. Z Adamem Bartosiakiem I sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Płocku rozmawia Dariusz Wysocki*, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 27.

Oficjalne wyniki wyborów do Sejmu PRL w województwie plockim⁶⁶:

Mandat nr 287 w Płocku przynależny PZPR – oddano w okręgu **89 131** głosów ważnych

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu		Głosy oddane w Płocku	
		liczba	%	liczba	%
1	<i>Bieńkowski Krzysztof Marian</i>	9 558	10,72	4 535	8,49
2	<i>Korsak Eugeniusz</i>	10 844	12,17	6 933	12,98
3	<i>Pokrętowski Kazimierz</i>	3 363	3,77	818	1,53
4	<i>Skalny Władysław</i>	4 807	5,39	2 944	5,51
5	<i>Sokołowska Wanda</i>	14 332	16,08	8 353	15,63
6	<i>Żurawski Alojzy Janusz</i>	4 109	4,61	798	1,49

Do drugiej tury wyborów zaplanowanych na dzień 18 czerwca 1989 roku weszli: **Wanda Sokołowska** oraz **Eugeniusz Korsak**.

Mandat nr 288 w Płocku przynależny kandydatom bezpartyjnym – oddano w okręgu **99 642** głosy ważne

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu		Głosy oddane w Płocku	
		liczba	%	liczba	%
1	<i>Bronowski Piotr Paweł</i>	5 376	5,40	2 838	5,31
2	<i>Stępniać Maria</i>	71 305	71,56	35 273	65,95
3	<i>Woźniak Grzegorz</i>	18 171	18,24	9 181	17,17

Mandat do Sejmu PRL uzyskała w I turze głosowania **Maria Stępniać** zgłoszona przez Komitet Obywatelski „Solidarność”.

Mandat nr 289 w Płocku przynależny kandydatom bezpartyjnym – oddano w okręgu **96 172** głosy ważne

⁶⁶ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 czerwca 1989 r. o wynikach głosowania i wynikach wyboru do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przeprowadzonych dnia 4 czerwca 1989 r., (MP Nr 21, poz. 149).*

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu		Głosy oddane w Płocku	
		liczba	%	liczba	%
1	<i>Kuliński Ryszard</i>	5 233	5,43	1 916	3,58
2	<i>Pardyka Jarosław Ryszard</i>	17 890	18,60	10 491	19,62
3	<i>Ścieszko Tadeusz</i>	63 026	65,53	33 744	63,12
4	<i>Załęski Tadeusz</i>	4 875	5,07	1 677	3,14

Mandat do Sejmu PRL uzyskał w I turze głosowania **Tadeusz Ścieszko** zgłoszony przez Komitet Obywatelski „Solidarność”.

Mandat nr 290 w Kutnie przynależny PZPR – oddano w okręgu **80 351** głosów ważnych

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu	
		liczba	%
1	<i>Kuś Janina</i>	9 562	11,90
2	<i>Lesiak Henryk</i>	7 861	9,78
3	<i>Podleśny Karol</i>	5 555	6,91
4	<i>Stelmaszewski Andrzej</i>	8 862	11,03
5	<i>Szczepański Andrzej</i>	4 065	5,06
6	<i>Szmaja Ryszard</i>	3 328	4,14
7	<i>Wojnarowski Michał</i>	4 052	5,04

Do drugiej tury wyborów zaplanowanych na dzień 18 czerwca 1989 roku weszli: **Janina Kuś** oraz **Andrzej Stelmaszewski**.

Mandat nr 291 w Kutnie przynależny kandydatom ZSL – oddano w okręgu **83 495** głosów ważnych

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu	
		liczba	%
1	<i>Balcerzak Bogusław</i>	7 353	8,81
2	<i>Chudzyński Tadeusz</i>	6 193	7,42
3	<i>Kaliński Zygmunt</i>	14 079	16,86
4	<i>Pawlak Waldemar</i>	13 767	16,49
5	<i>Trzaskalski Karol Andrzej</i>	5 795	6,94

Do drugiej tury wyborów zaplanowanych na dzień 18 czerwca 1989 roku weszli: **Zygmunt Kaliński** oraz **Waldemar Pawlak**.

Mandat nr 292 w Kutnie przynależny kandydatom bezpartyjnym – oddano w okręgu **90 873** głosy ważne

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu	
		liczba	%
1	<i>Galus Helena</i>	9 084	10,00
2	<i>Kamiński Zbigniew Kazimierz</i>	63 679	70,08
3	<i>Lewandowska Elżbieta Stanisława</i>	11 927	13,13

Mandat do Sejmu PRL uzyskał w I turze głosowania **Zbigniew Kazimierz Kamiński** zgłoszony przez Komitet Obywatelski „Solidarność”.

Wyniki głosowania na posłów do Sejmu PRL wybieranych z krajowej listy wyborczej:

Lp.	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w kraju i zagranicą		Głosy oddane w okręgu		Głosy oddane w Płocku	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
1	<i>Baka Władysław</i>	7 904 212	46,35	52 242	47,29	24 300	45,65
2	<i>Barcikowski Kazimierz</i>	6 609 079	38,76	44 256	40,06	18 533	34,82
3	<i>Ciosek Stanisław Józef</i>	7 159 491	41,98	47 717	43,19	21 403	40,21
4	<i>Czyrek Józef</i>	6 826 957	40,03	45 084	40,81	19 626	36,87
5	<i>Gwiżdż Wiesław</i>	8 029 911	47,09	51 897	46,97	24 221	45,50
6	<i>Jakubowski Mieczysław</i>	8 228 163	48,25	53 103	48,07	25 088	47,13
7	<i>Jóźwiak Jerzy</i>	8 321 536	48,80	54 263	49,12	25 792	48,45
8	<i>Kabat Marek Romuald</i>	8 187 074	48,01	52 646	47,65	24 710	46,42
9	<i>Kaczmarek Jan</i>	8 375 163	49,11	53 981	48,86	25 691	48,26
10	<i>Kania Stanisław</i>	6 877 825	40,33	44 749	40,50	19 409	36,46
11	<i>Kawalerowicz Jerzy</i>	8 405 334	49,29	54 683	49,50	26 170	49,16
12	<i>Kiszczak Czesław</i>	7 666 698	44,96	50 117	45,36	23 439	44,03
13	<i>Komender Zenon</i>	7 820 484	45,86	51 106	46,26	23 660	44,45
14	<i>Kowalczyk Zofia</i>	8 291 410	48,62	53 657	48,57	25 333	47,59
15	<i>Kozakiewicz Mikołaj</i>	8 671 395	50,85	55 879	50,58	27 081	50,87
16	<i>Królewski Bogdan</i>	8 270 709	48,50	53 736	48,64	25 271	47,47
17	<i>Leyk Wiktor Marek</i>	8 168 899	47,90	52 948	47,93	24 660	46,33
18	<i>Łęcznarowicz Elżbieta</i>	8 500 772	49,85	55 384	50,13	25 899	48,65
19	<i>Ludwiczak Dominik</i>	8 441 691	49,50	54 802	49,60	25 644	48,17
20	<i>Maciszewski Jarema</i>	8 237 584	48,31	53 586	48,50	25 041	47,04
21	<i>Maksymiuk Janusz</i>	8 344 736	48,93	54 133	49,00	25 560	48,02

22	<i>Malinowski Roman</i>	7 921 072	46,45	51 515	46,63	23 491	44,13
23	<i>Mieloch Jan</i>	8 262 203	48,45	53 061	48,03	24 899	46,77
24	<i>Miodowicz Alfred</i>	7 171 454	42,05	47 558	43,05	20 713	38,91
25	<i>Morawski Kazimierz</i>	8 432 997	49,45	54 911	49,70	25 885	48,63
26	<i>Olesiak Kazimierz</i>	8 522 579	49,98	55 163	49,93	25 786	48,44
27	<i>Rakowski Franciszek</i>	8 213 671	48,17	52 167	47,22	24 523	46,07
28	<i>Siwicki Florian</i>	7 539 053	44,21	50 224	45,46	22 539	42,34
29	<i>Szawiec Józef</i>	8 265 204	48,47	53 349	48,29	25 001	46,97
30	<i>Szelachowski Tadeusz</i>	8 175 870	47,94	53 243	48,19	24 712	46,42
31	<i>Szurmiej Szymon</i>	8 186 501	48,01	52 960	47,94	24 589	46,19
32	<i>Szymański Edward</i>	8 187 022	48,01	53 258	48,21	24 737	46,47
33	<i>Szymański Władysław</i>	8 291 751	48,62	53 840	48,73	25 046	47,05
34	<i>Śliwiński Stanisław</i>	8 334 753	48,88	54 517	49,35	25 215	47,37
35	<i>Zieliński Adam</i>	8 639 833	50,66	56 308	50,97	25 996	48,84

Z listy krajowej do Sejmu dostał się **Mikołaj Kozakiewicz** z ZSL i **Adam Zieliński**, który na tej liście znalazł się jako kandydat PZPR. W okręgu płockim ponad 50% głosów otrzymali: **Mikołaj Kozakiewicz**, **Adam Zieliński** i **Elżbieta Łęcznarowicz**, natomiast w samym Płocku tylko **Mikołaj Kozakiewicz** przekroczył pułę 50% ważnie oddanych głosów.

Wyniki wyborów do Senatu PRL w województwie płockim (oddano **189 434** głosy ważne)⁶⁷:

Lp	Nazwisko i Imię	Głosy oddane w okręgu		Głosy oddane w Płocku	
		liczba	%	liczba	%
1	<i>Celiński Andrzej Bohdan</i>	131 525	69,43	34 133	63,79
2	<i>Chojnacki Jakub</i>	27 398	14,46	9 556	17,86
3	<i>Jakubowski Stanisław</i>	20 738	10,95	4 785	8,94
4	<i>Lipowski Mieczysław</i>	6 584	3,48	2 519	4,71
5	<i>Nawrocki Stanisław</i>	10 283	5,43	3 885	7,26
6	<i>Nowakowski Jarosław</i>	7 455	3,94	1 355	2,53
7	<i>Stomma Stanisław</i>	118 826	62,73	31 294	58,48
8	<i>Wyębowski Kazimierz</i>	15 992	8,44	3 387	6,33

⁶⁷ Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 czerwca 1989 r. o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przeprowadzony dnia 4 czerwca 1989 r. (MP Nr 21, poz. 150).

Senatorami z województwa płockiego zostali wybrani **Andrzej Bohdan Celiński** i **Stanisław Stomma** z Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

VII. Podsumowanie

Rok 1989 przyniósł przełom we współczesnej historii Polski. Narodziła się III Rzeczpospolita. Dwadzieścia pięć lat po tamtych wydarzeniach ukazuje się coraz więcej tekstów analitycznych poświęconych czerwcowym wyborom. Są one pisane z różnych pozycji. Głos w tej sprawie zabierają politolodzy, socjolodzy, publicyści polityczni, historycy, uczestnicy i obserwatorzy pamiętnych wyborów. Niniejszy tekst nie rości sobie pretensji do jedyne go słusznego opisu sytuacji w Płocku i w województwie płockim w roku 1989. W zamyśle autora chodziło o przypomnienie elementarnych wydarzeń, nazwisk, dat. W trakcie tworzenia tekstu, który nie jest ani osobistym wspomnieniem i refleksją, ani też pracą badawczą sensu stricto, okazało się, że materiałów źródłowych, napisanych i nagranych wspomnień i relacji dotyczących zdarzeń w Płocku i województwie płockim jest bardzo, bardzo mało.

W prezentowanym tekście chciałem przedstawić listę nazwisk osób, które z ramienia Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” uczestniczyły w pracach komisji wyborczych wszystkich szczebli. Uważam, że ich praca, poświęcenie zasługują na szczególną uwagę. Po raz pierwszy w historii powojennej Polski mieliśmy do czynienia z sytuacją, kiedy wyborcy mogli wybierać bez skrupowania swoich przedstawicieli do parlamentu, wiedząc, że ich głosy nie zostaną źle policzone, odrzucone, a akt wyborczy nie stanie się fikcją. Warto pamiętać o tych osobach. Niestety, nie udało się odnaleźć listy mężów zaufania rekomendowanych przez Komitet. Być może publikacja tego tekstu spowoduje, że odnajdą się osoby, które były mężami zaufania w obwodowych komisjach wyborczych. To bardzo ważna rzecz, ponieważ dzisiaj o przełomie roku 1989 mówi się bardzo dużo i czasami nadmiernie konfrontacyjnie, a całkowicie się zapomina o setkach tysięcy obywateli naszego kraju, którzy zaangażowali się w wybory 1989 roku poprzez swoją pracę w komisjach. Było to dla nich wielkie święto i szansa na lepszą przyszłość. Niech publikacja tego tekstu ośmieli i zachęci bohaterów tamtych dni do napisania lub nagrania wspomnień z pięknego i przełomowego roku 1989.